

PDF4Kurd

پاریا

پاريا

فهرهاده شاکهلی

له سوئیدییهوه کوردووهتی به کوردی و ینشهکی یۆ نووسیهوه

† - U ~ u

- دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی موکریانى
ت (۲۹۹۲)
- کتیبى ژماره: «۲۶»
- کتیب: پاريا
- نووسینى: ئاوگوست سترينديپرگ
«۱۸۴۹ - ۱۹۱۲»
- وهرگيرانى: فهرهاده شاکهلی
- دهرهينانى هونهرى: قاسم قادر
بهرگ:
- چاپى يهکههه: ههولير - ۲۰۰۱
- ژمارهى سپاردن «۳۸» ی سالی ۲۰۰۱ دراوهتی.
- چاپخانهی وهزارهتی پهروهده / ههولير

ههسته دهگاته رادهی له خۆباییبوون و رهگهزیه رستیش. دیاره تهنیا سویدییه کان به تایبتهت وانین، مرۆقی زۆر گهلی دیکهش ههر بهو شیویه بیر دهکهنهوه و رهوتار دهکهن.

بۆ چه سپاندنی ههستیکی وهها، گهلان، له میژووی کۆن و تازهی خۆباندنا، له بواره جۆربه جۆرهکانی سیاسی و فرههنگی و زۆری دیکهشدا، ههمیشه به دواي نیشانهیه کدا، به دواي سیمبۆلیتیکا دهگه رین، بیکه نه بناخهیهک بۆ ئه وهی هیوا و ئامانجهکانی ئه مرۆیانی له سه رهه لچن، بیکه نه دهرسیک نه وهکانی ئه مرۆیانی پی پهروه ده بکهن و بیکه نه سه رچاوهیهک بۆ به گهرمی هیشتنه وهی کوانووی به هره و توانست و داهینان. ئاوگوست ستریندییرگ یه کیکه له و نیشانانهی که سویدییه کان زۆر به توندی دهستیان پیوه گرتوه و زۆر به دلگهرمی دهپارین و مه ودا جۆربه جۆرهکانی که سایه تی و ژبانی پیشکesh دهکهن.

ئهم به کارهینانهی نیشانه کان، لیته دا ستریندییرگ دهگرتیه وه، دهکه ویتته چوارچیهی ئه و ئهرک و ئه و رۆله سیاسی و نه ته وایه تیه وه که بۆی ته رخان دهکرتین. واته ئه مه پیوستیه کان رۆژه که دهکرتیه پیوه ر بۆ نرخاندنی، یا بۆ نرخاندنه وهی، میژوو. به م شیویه میژوو زیندوو دهکرتیه وه، به لام نهک بۆ پیشاندانی وهک تۆمارتیکی رابوردووی نه ته وهیهک و ولاتییک و باوه رتییک، به لکه بۆ سوود لی وهرگرتنی وهک پالپشتیکی مه عنه وی، وهک سه نگه رتییک و وهک

من خاوهنی تیزترین بیر نیم — به لام ئاگر؛ ئاگره که ی من گهوره ترین ئاگره له سویدا

من ههرچییهک بنووسم له باره ی گهوره یی و به هره ی هونه رمه ندانه ی ئاوگوست ستریندییرگ وه ناتوانم به ته وای بایه خ و جیکه ی ئه و له ئه ده بیاتی سویدا دیاری بکهم. ئه مه تهنیا به که سیک دهکرت که خۆی به شیک بیت له فرههنگ و ژبانی فرههنگی سویدا و نهک تهنیا به هۆی زانیارییه وه له ستریندییرگ تی بگات، به لکه به ههست و نهست و به رۆح بیناسیت و چیژی لی وه رگرتیت. ده بی که سیک و ابیت (میزاجیکی تیکنه چووی سویده واری) ی هه بیت.

سویدییه کان نه ته وهیه کی بچکۆله ن و ولاته که شیان چ له رووی جیوگرافی و چ له رووی سامانی سرشتیه وه بایه خیکی زۆری نییه. به لام ریژه ی به شداری سویدییه کان له ژبانی فرههنگی و ئابووری و سیاسی دنیای ئه مرۆدا، زۆر له قه واره ی خویان و ولاته که یان زیاتره. جیده ستی ئه وان به ژبانی شارستانیتیه وه له زۆر بواردا ده بینریت و کاریگهره. ههر ئه مه شه وای کردوو که ههستی نه ته وه په رستی، یا نیشتمان په روهری، ههستی خۆ به سویدی زانین و شانازی پیوه کردنی لای مرۆقی سویدی، له پله به کی یه کجار به رزدایه. هه ندی جار ئه م

ئالايەك. ئەمە تەرجمە كوردنىكى تازەى رابردووه بە وشە و زاراوەكانى ئىستا. لىرەشدا تەنيا سوئدىيەكان بە تايبەت وانين.

ستىرىندىبىرگ ھەتا لە ژياندا بوو، چەند سالىكى كەمى پىش مردنەكەى لى دەرچىت، لە لايەن كۆمەلگايەكەى خۆبەو، بووبووه ئامانجى تىر و تانە و تەشەر. خەلكىكى زۆر ھەبوون كە بە زۆر شىوھ بە دوايەو بوون و راويان دەنا. ھەر نەبىت ئەو خۆى واى ھەست دەكرد. تەنانەت كار گەيشتە ئەو ھى كە سوئد بە جى بەپىلت و لە ولاتانى دىكە نىشتە جى بىت. ئەم شىوھ ژيانە و ئەم گوشارە سايكۆلۆگىيە قورسە لە بەشى ھەرە زۆرى بەرھەمەكانى ستىرىندىبىرگدا رەنگيان داووتەو. بۆ ئەو ھى لىكۆلەرەو ھى خوينەر لە بەرھەمەكانى ستىرىندىبىرگ تى بگات، دەبى ئاشناى ئەو پاشخانە بىت و ئەو دەزوو ھى بەرھەمەكانى پىوھ دەبەستىتەو ھى بدۆزىتەو.

لايەنىكى دىكەى گىرگ بۆ ناسىن و ئاشنا بوون لە گەل ھونەرەكەى ستىرىندىبىرگدا، ئەو ھى كە لە سەردەمەكەشى تى بگەين، بە تايبە تىش لە مەوداى ھونەر مەندانە و ئەوروپىيانەى ئەو سەردەمەى ئەو تىدا ژباوھ. ستىرىندىبىرگ ھەك خوينەوار و رووناك بىرىك و ھەك ھونەر مەندىكى گەورەى نىوھى دووھى سەدەى نۆزدەيەم و سەرەتاي سەدەى بىستەم بەشيك بوو لە سىستەمى فەلسەفە و ھونەر و داھىنانى ئەو كاتەى ئەوروپا. بە ھوشيارىيەو ھە لە تەوژمە ھونەرى و فكريەكان نزيك دەبوو ھە و نرخە مرۆفايەتى و ئىستىتىكىيەكانى

و ھەردەگىرت و لە بۆتەى داھىنانىكى برىشتاردا بە كارى دەھىنان و دەينواندن.

ژيانى تايبەت، ژيانى شەخسىي ستىرىندىبىرگ، لە شكلىپىدانى ھەلۆتست و بىروباوھىر و بەرھەمەكانىدا نەخشىكى بەكجار گىرنگى ھەيە. بىنچەى كۆمەلەيەتى، ھەلومەرجى ناوكۆى خىزانەكەى، ژنھىنان و تەلاقدانەكانى، ئەفەرۆزكرانى لە لايەن بەشيكى گەورەى كۆمەلگەى فەرھەنگىي سوئدەو ھەتاكەوتنى، ئەمانە ھەموو ھۆكارى بىنچىنەيى و گرانن و دەكرىت لە بەرھەمەكانىدا بناسرىتەو ھى شوپيان بدۆزىتەو.

ژيانى ھىچ نووسەرىكى سوئدى ھىندەى ژيانى ستىرىندىبىرگ ئاوالە و فراوان نەخراوتە بەردەم خەلكى. ئەو بىجگە لەو ھى كە ناخى خۆى لە بەرھەمەكانىدا بەوپەرى راشكاوييەو ھەربىر پىوھ، بەشى ھەرە زۆرى ژيانى خۆشى لە كۆمەلە بەرھەمەكدا ھەسف كىردو ھە كە بە ھەمويانەو ھى نىنامەيەك پىك دەھىنن كە لە ئەدەبى سوئدىدا نمونەى نىيە و لە ئەدەبى ئەوروپاشدا وپىنەى كەمە: **كۆرى كارەكەر، وتارى بەرگى شىتىك، چىرۆكەكانى ھەستاي كەرنەتىن، دۆزەخ، ئەفسانە و تاك و تەنيا.**

تەنانەت لە نووسىنى بىرەو ھى كەنشىدا ستىرىندىبىرگ ھەر شاعىرە. ئەگەرچى ئەو رووداوەكانى ژيان دەگىرپىتەو ھى بچووكترىن شتىش تۆمار دەكات، بەلام دىسانىش ئەو وپىنەيەى لە بارەى

سهردهمییکی رابوردووی ژیانیهوه پیشکەشی دەکات، دەرپری هەلۆتستی پرووناکبیرانه و هونەرمندانەیی ئەو کاتەییەتی. "کورپی کارەکەر" سەر بە چینیکی هەژار نەبوو. باوکی، کە فرۆشیاری بەهارات و کارمەندیکی کەشتیی هەلم بوو، کارەکەرەکەیی خۆی هینا، کە کچی وەستایەکی جلدرووی خەلکی سویدەرتیلیه بوو. ئاگوست رۆژی ۲۲ی کانوونی دووهمی ۱۸۴۹ لە دایک بوو.

کەواتە ستریندبیرگ لە مالتیکی وردەشارستانیدا هاتۆتە دنیاو، لەبەر ئەوەش بە ئاسانی دەکرێ سەرشتی جوۆرەجوۆری وردەشارستانانەیی لە لا بدۆزرتیهوه: لە ئەوپەری ژیانەیی بۆهیتمییدا هەستی وردی ریکوپیکی، هەر لە تەمەنیکی کالەوه خۆشەویستی ژیان و مالتیکی پر لە ئاسایش و گەرم و نەرم، و هەستی بەهیزی خیزانداری و چەوساندنەوهی باوکسالارانە.

میراتیکی دیکەیی قورستر و گرنگتر ئایین بوو. باوکی، کە مرۆیهکی رەق و بیههست بوو، کلێساخووزیکی نەریتانه بوو، بەلام دایکی کە هەر زوو مرد، و لەویش زیاتر باوەژنەکەیی کە زۆری رقی لێ بوو، سیبەرکی خەست و تاریکی خواپەرستییان کیشابوو بەسەر مالهەدا، کە لە ژیانەیی ستریندبیرگدا لە سپنەوه نەدەهات. ئەو دژ بەمە راپەری؛ بە دواي شپۆهیی نەرمتری مەسیحییەتدا گەرا، دواتر لە ئایین دوور کەوتەوه، بەلام بیسوود بوو، چونکە باوەری سالانی مندالی لە هەموو گومانیک بەهیزتر بوو. ئەو (دەستەلات)انەیی لە

قەیرانی (دۆزەخ)دا داگیریان کردووه، هیچ گومانی تیدا نییه کە نمونەیهکن لەو خودا رەقە - و لەو باوکە رەقە - ی لە تەمەنی مندالی و پەوالیدا لییان دەترسا. ئەگەر لە هەموو ژیانیشیدا یاخی بوویت، بەلام یاخیبەک بووه بە وێژدانیکی بریندارهوه. ئەو خۆ لە دەستەلات رزگارکردنەیی کە بۆ ئەو و بۆ هەموو سەردهمەکەیی رۆلێکی بریاردەرانی هەبوو، لە گرنگترین مەیداندا، لە مەیدانی ئاییندا، شکستی هینا.

لە سەرەتادا، هەرچۆنیک بیت، یاخیبوونەکەیی سەرکەوت. ئەوهی ستریندبیرگی لاو و دلناسک و توورە دەبووست، ئەوه بوو لە هەلومەرجی گوشارهیینهری خیزانەکەیی دوور بکەوێتەوه و رێگەیی خۆی لە ژیاندا بدۆزیتەوه و ژیانینییهکی سەرەخۆ دروست بکات. ئەندامانی خیزانەکیان زۆر بوون و خۆشیان، هەر نەبی لە سەرەتاوه، دەستکورت بوون. خۆیندەکەیی لە زانستگەیی ئوسالا (۱۸۶۷، ۱۸۷۰-۷۲) نەیکەیانده ئەوهی بەلگەنامەیی تەواوکردن وەرگیریت؛ هەموو هەولدانێکی بۆ ئەوهی بییتە ئەکتەر بیتهنجام بوو. ئەو پارهیەش کە کارل شای دوازدەیهم وەک خەلاتتیک لەبەر پیتشاندانەیی یەکەم شانۆنامەیی - **لە رۆما** (۱۸۷۰) - بۆی بریبوووه، دواي مردنی پاشا، ئەوهشیان بری. تەنیا چارهیهک کە بۆی مابوووه ئەوه بوو بییتە رۆژنامەوان، ئەگەرچی ئەو دەمە داھاتی رۆژنامەوانی یەکجار کەم بوو. لەم سالە پر مەینەتیانەدا بوو کە (وەستا ئولۆف)ی نووسی

(۱۸۷۲).

یه که مین شاکاری درامیی ستریندبیرگ ئەو بزۆینه ره ئیدیال و هونەر مه ندانه جیا وازانه ی دهرده خست که له و رۆژگار هدا گیانی ئەویان داگیر کردبوو. ناوهرۆکه میژووییه که خۆی رووی له رابوردوو بوو، له شانۆی رۆمانتیکی شه کسپیر و شیلله رئاسا. بابه تی بنه رته، راپه رینی لایکی بیر په رست دژی درۆ چه سپیوه کان، ههر ئەو شته بوو که له ئامۆژگارییه کانی کیرکه گۆرد و (ئاگری) ئی بسندا هه بوو، ئەمانه ههردوو کاریکی به هیزیان کردبووه سه ر ستریندبیرگی لای یاخی. به لام گه وره ییی بایرۆن و قیکتۆر هوگۆیش بی کارکرد نه بوو. له دوا دارشتنی کاره که دا واقیع به سه ر ئایدیالدا سه رده که ویت. (وهستا ئولۆف) نه که ته نیا یه که مین کاری گه وره ی نو سه ره، به لکه یه که مین درامی سویدیه شه که به رده وام دهژی. شانۆی سویدی له هه موو سه ده ی نۆزده یه مدا گه شه ی کردبوو، به لام ئەو کاره خۆمالیانه ی پیشان ده دران له بهر گه لی هۆی نائه ده بی مابوونه وه، چونکه پر بوون له تراجیدی میژوویی، هه سستی ئایدیال و نیشتمانپه روه رانه، درامای خیزانی بۆرژوازیانه و کۆمیدی. شانۆنووسانی ئەو سه رده مه ده بوو به هره که یان که متر شاعیرانه بووایه و هۆشیکی زیاتریان بۆ شتی درامی، بۆ ته کنیکی نواندن و دارشتنی گوتوبیژ هه بووایه. ئەمانه هه موو لای ستریندبیرگ هه بوون، له لایه که وه ههر خۆرسک ژیا نی وه ک شه ری ده سته لات، وه ک درامایه ک

ده بی نی، و له لایه کی دیکه شه وه له سه گه سه گه ی سالانی کاری ئەکته ریدا وه ده ستی هینابوون. توانستی ستریندبیرگ له به کارهینانی شانۆدا گه یان دییه ریزی شانۆنووسه گه وره کانی ئەوروپا، یه کیکی وه ک شه کسپیر، مۆلییر یا ئی بسن. شانۆنامه یه کی ستریندبیرگ ته نیا کاریکی ئەده بی نییه و ته نیا بۆ ئەوه نییه بخوینرته وه، ده بی پیشان بدریت، بی نریت، ئازمایشت بکرت.

وهستا ئولۆف بۆ شانۆی ئەو سه رده مه ی سوید بۆ نواندن نه ده شیا، چونکه، شه کسپیرئاسا، ئازادانه و نانه ریتانه له گه ل که سه کانی میژوودا هه لسه که وتی کردبوو، کردبوونی به خه لکی سه رده م. شانۆخانه کانی ولات هه موویان ده ستیان نا به رووی گه وره ترین شانۆنووسی سویده وه. یه که م جار سالی ۱۸۸۱ بوو که وهستا ئولۆف له تیاتری نوی له ستۆکهۆلم پیشان درا، ئەگه رچی ستریندبیرگ چه ند جاریکیش ده سته کاری کردبوو.

سالی ۱۸۷۴ ستریندبیرگ له کتیبخانه ی پاشایانه کاریکی بچکۆله ی ده ست که وتبوو. لی ره کاتی ئەوه ی هه بوو میژوو بخوینرته وه و لیتی بکۆلیته وه. به ره مه ی ئەمه ش کاریکی گه وره و ناشیانه، به لام گرنگ بوو: گه لی سوید (۱۸۸۱-۸۲) که یه که مین میژووی فه ره نگیی سوید بوو. سی سال له وه وپاش ئەو ژنه ی هینا که بوو به یه که مین و گه وره ترین ئەوینی، که قوولترین به ختیاری و تالترین ئازاری پی به خشی: (سیرین فۆن ئیسه سن) ی فینلان دی.

هەر له سالانی خۆتندکارییەوه له ئویسالا، ستریندیترگ وەک پەخشانی نووسێک خۆی تاقی کردبوو؛ هەکاریەتی **جۆگەلە** **بۆگسفیگ** (۱۸۷۲) چرنوکی شێر پێشان دەدات. وەک رۆژنامە نووسیش دەبوو بەهەری سەرنجدانی خۆی ئاودێری بکات و شێوازی نووسینی پەرۆردە بکات. چیرۆکەکانی ئویسالا، **دەفر و جۆگەرەش** (۱۸۷۷) پێشاندەری بەدگومانیی نووسەری لاون بەرانبەر رۆمانتیکی خۆتندکارانە و ئایدیالیزمی جوانکیلە؛ هەر لەوساوە رەخنە کۆمەڵایەتی و هەستی واقیعناسی فەرق پێ دەکەیت، که **ژووری سوور** (۱۸۷۹) دەکەنە یەکەمین رۆمانی نوێی سۆیدی.

ژووری سوور هەجۆتیی کۆمەڵایەتی، تا رادەیەکی زۆر لەسەر شێوازی کاریکاتوورانە چارلز دیکنز، لە لایەن نووسەریکی لای توورپ و بیهومی دەو، که خۆی دەردی ئەو بۆگەنییە کیشاوە که ریسوای دەکات، بۆگەنیی دەستگای کارگێری و جیهانی بازرگانی، هەرۆهەش بۆگەنیی کۆمەڵە ئەدەبی و هونەرپێکان، بێ ئەوەی بەهەری گالته کردنی لە دەست دابێت. شێوازی ستریندیترگ هیندە بەهێز بوو، که نمونە لە ئەدەبی سۆیدیدا نەبیرابوو. زۆر وردبینانە سەرنجی هەموو شتەکانی دەدا و بە زمانیکی پر لە وێنە و رەنگ و شتی کتوێر دایدەرشتن. راستە و راست دەچوو سەر باسەکان و هەموو ئەو رۆوالەتە جوانکار و ناشیرینکارانە دەنایە لایە که سەردەمی رۆمانتیک بە میرات بە جێی هێشتبوون. که پێویست بووایە سەخت

و تیژ و گالته بیژر بوو. ئەمە شێوازیکی بوو که تا ئەمڕۆیش ژیان و بزوتنەوهی لێ هەلده قوڵی و کاریکی گشتلایەنە کردە سەر سەردەمە که. هەر ئەوەیش بوو ستریندیترگی کردە خولقیینەری پەخشانی نوێی سۆیدی.

ستریندیترگ نەیدەویست بێدەنگ بمینیتەوه و لە بێدەنگیدا بتاسیتریت. ئەم دەرزە لە قوڵتیرەوه وەرگرتبوو. ئەگەرچی **ژووری سوور** ناوزیران و پشویبەکی گەرە نایوووه، بەلام ئەمە رێگای لە پێشکەوتن نەگرت. دواتر (۱۸۸۰-۸۲) که ژنەکی وەک ئەکتەر دەستی بە کار کرد، سێ شانۆنامە دیکی نووسی: **نهیینی ئاهەنگە، ژنەکی ئاغای بێنگت و سەفرەکی پیری سەرکەوتوو**، که بێ دواکەوتن پێشکەش کران. وا پێ دەچوو نووسەری لاو که یفی بەو کۆمەڵگە دەهات که گالتهی پێ دەکرد. گەلی سۆید ئەویان دایە بەر رێژنە پەخنە و ئەویش بە **(مەملەکەتی نوێ)** (۱۸۸۲) وەرانی دانەوه، که کۆمەڵە گالته پێکردنیکی کاریکاتوورئاسا بوو، خەلکەکانی تیدا دەناسرانەوه. ئەمە شەپۆلیکی توورپیی و رقی دروست کرد که بوو بە هۆی ئەوهی ستریندیترگی بە توورپیی و هەلشاخانەوه بەرپەرچ بداتەوه، تەنانەت لە دیوانی شۆرشگێرانە **چامە شیعەر و پەخشان** (۱۸۸۳) دا. پاییزی ۱۸۹۲ بە پەله سۆیدی بە جێ هێشت. لە پێشدا چوو بۆ بەرلین و ماوێهەک لەوێ مایهوه، بە تاییەت که (ئوولا هانسسون)ی نووسەری هاوێتی که خەریک بوو

وهك نووسه رېك له وې خۆي داده مه زرانده، بۆ نيشته جيبووني بهرلين هاني دهده. له بهرلين ژيانتيكي بوهيميانه و زريانئاسا دهژيا، كه نه ودهم نه مه ژيانتيكي نمونه يي بوو، له ناو كوومه لاني هونه رمه ندي ئالماني و پۆلوني و سكاندينافيدا. سوئدي بويه به جي هيشته چونكه ژنه كه ي ته لاق دابوو و ژياني نه ده بيبي ولا ته كه ي به لاهه دوژمنانه و بيتام بوو. ماوه يه ك ده يو يست بيت به زانا و كيميازان. هه ر نه م ئاره زو وهش بوو پالي پتوه نا كه سالي ۱۸۹۴ بچيت بۆ پاريس. له وې هه ندي له شانؤنامه كاني، **خاتوو جوولي** و **باوك**، پيشان دران و ماوه يتيكي كه م تواني پتوه ندي له گه ل كوومه له فره هنگي و هونه رييه كاني فرانسيدا دامه زرينيت. ماوه يتيكي زوري بي چوو تا بتوانيت جاريكي ديكه له ولا ته كه ي خويده نيشته جي بيته وه.

ژيان له ده ره وه ي ولا ت بۆ چوونه راديكاله كاني سترينديريكي له هه موو روويه كه وه تيژتر كرد. بيري ديمؤكراتانه ي به هوي چاوپيكه وتني شوڤرشيگيراني رووسه وه له سويسرا، ۱۸۸۴-۸۵، بوو به و سؤسياليزمه ي سه رچاوه بوو بۆ كوومه له چيروكي **يووتوي له واقيعدا** (۱۸۸۵) و نه وهسته به هيزه ي چينه هه ژاره كان كه له سه ره تاي ژيننامه ي **كوري كاره كهر** (۱۸۸۶-۸۷) ده رنكي داوه ته وه. دوا به شي نه م ژيننامه يه، **نووسه ر**، كه سالي ۱۹۰۹ بلاو كرايه وه، سه رنجراكي شترين دانپيدانان بوو له نه ده بي سوئيديدا و به لگه يه كي

به كجار گرنگي سايكۆلۆگي و ميژوويي بوو.

هيزي داھينه رانه ي سترينديريگ له جاران به هيزتر ته قيبه وه. ره خه ي فره هنگي واز لي نه هينا بوو، به لام نه م جاره رووي ره خه ي له كيشه يه ك بوو كه رۆژ له دواي رۆژ زياتر سه رنجي راده كيشا و جيھاني بير و نووسه ري داگير ده كرد: پتوه ندي نيوان پياو و ژن، كه ئيست بزووتنه وه ي تازه ي ژنان كرديو به باسيكي گرم. ته بيه ته تي كه لله يي و تينووي دلسوذي و گومانكارانه ي سترينديريگ له وه ده ترسا نه و ژنه ئازاده ي نه م بزووتنه وه يه، به پيشره وي **مالي بووكه له ي** ئيبسن، بانگاوازي بۆ ده كرد، بيته ره قيب و دوژمن. ريزگرتي ژن وه ك مرؤف و وه ك كه سايه تي له گه ل سرشتي نه مدا نه ده گونجا، هه رچه نده وه ك خوشه ويست هه زي لي ده كرد، وه ك هاوسه ر خوشتي ده ويست، وه ك دايك ريزي ده گرت و وه ك مريه مي پاكيزه ده يپه رست. چاره نووسي نه و وا بوو دلي هه ر له و جوژه ژنانه بچيت كه نه ده يانتواني و نه ده يانويست ئايديالي خيزانيي بۆ جيبه جي بكه ن و تا كو تاييش ژياني هاوبه شيان له گه ليده نه ده برده سه ر.

چيروكه كاني ژن و ژنخوازي له (**ژن ده هين، شوو ده كهن**)، به رگي يه كه م (۱۸۸۴) دا يه كه مين ده ربريني نه م بينينه ن له باره ي ژن و ژنخوازيه وه، كه پيشتريش ئيله امبه خشي شانؤنامه ي **ژنه كه ي وه ستا بيتكت** بوو. شه ره نووسيني سترينديريگ دژي «خانماني رزگار بوون» و

بوئهرکی ژنان وهک هاوسهر و دایک، بوو به هوئی توورپه‌بوونی ته‌نانهت کۆمه‌لانی کۆنسرڤاتیڤیش، به هوئی شیوهی نووسینه‌کانه‌وه. له‌ژیر کارکردی رۆماننوسه‌گه‌وره‌کانی فرانسادا، به تایبتهت زۆلا، ریالیزمی ستریندبیرگ به‌ره‌و ناتورالیزم ده‌چوو. ئەنجامه‌که‌ی جوهره راشکاوییه‌ک بوو که پیشتر له ئەدهبی سویدیدا نه‌بوو. ئاخواتنی رادیکالانه و دژمه‌سیحییانه توورپه‌بوونه‌که‌ی زیاتر کرد؛ له‌سه‌ر ئەمه شکاتی لی‌کرا، به‌لام بیتوان ده‌رچوو.

دادگاییه‌که‌ نۆخته‌ی وه‌رچه‌رخانیک بوو له ژبانی ستریندبیرگدا؛ ئەمه‌ داپرانیکه‌ گه‌وره و بیچاره‌ بوو له‌گه‌ل کۆمه‌لگه‌ی سویددا. له‌م ساته‌وه‌ وای هه‌ست ده‌کرد که ئەفه‌رۆز کراوه و راو‌ده‌نریت. کاره‌کانی تیک‌ده‌دران و بیر و می‌شکی ورد و خاش‌ده‌کرا. نیوانی له‌گه‌ل ژنه‌که‌یدا بوو به‌ کاره‌ساتیک، که ئیله‌مبه‌خشی رق له‌ ژن و دل‌په‌قی بوو له (ژن‌ده‌هیتن، شوو‌ده‌که‌ن)، به‌رگی دووهم (۱۸۸۶) دا، له‌ به‌رجه‌سته‌کردنی هونه‌رمه‌ندانه‌ی وه‌سفی ژیاندا له‌ به‌شی یه‌که‌مدا، و له‌ ژباننوسییه‌کدا که هه‌ستی دوژمنایه‌تی و گومانی نه‌خۆشانه و ته‌نانهت هیزی په‌خه‌گرانه‌ی جه‌رگبری تیدا زال بوو، له‌ کتیبی **گوتاری به‌رگری شپتیک‌دا** (۱۸۸۷-۸۸، سالی ۱۸۹۳ چاپ کرا)، که یه‌که‌مین ده‌رپه‌ن بوو بو‌رقی خۆشه‌ویستی، بو‌شیوه‌ی بینینی ژن وه‌ک دوژمنی سرشتیی پیاو، لای ستریندبیرگ. ئەمه‌ی دوایی له‌ سه‌ره‌تادا به‌ زمانی فرانسوی نووسراوه و سالانی ۱۸۹۰ کراوه‌ته‌ ئالمانی،

که‌چی سالی ۱۹۱۴ ته‌رجه‌مه‌ی سویدی کراوه. (سالی ۱۹۷۶، دوای دۆزینه‌وه‌ی ده‌ستنوسه‌ ئەسلییه‌که‌ی، سه‌رله‌نووی ته‌رجه‌مه‌ی سویدی کرایه‌وه). له‌م کاره‌یدا زۆر به‌ راشکاوی باسی ژبانی تایبته‌تی خۆی ده‌کات و گه‌وه‌ری گێرانه‌وه‌که‌ ژبانی پر له‌ هه‌رای خۆی و (سیری فۆن ئیسه‌سن)ی ژنیتی.

تیگه‌یشتن له‌ پێوه‌ندی نیوان پیاو و ژن وه‌ک شه‌ری ده‌سته‌لات، که ئەوی لاوازتر به‌وه‌ حوکم دراوه‌ که ده‌بێ خۆی بداته‌ ده‌سته‌وه‌، ئەنجامیکه‌ راسته‌وخۆی ئەو جوهره‌ ژبانینییه‌ بوو که زانست و داروینیزی ئەو کاته و سایکۆلۆگی پێشنیازکارانه‌ هیتابوو‌یه‌ کایه‌وه و ستریندبیرگ باوه‌ری پیتی هه‌بوو و له‌گه‌ل هه‌ستی روو له‌ زیادبووی په‌شبینی و دارووخانی ئەودا ده‌گونجا و هاوتاهه‌نگ بوو. ئەمه‌یه‌ پاشخانی دراما ناتورالیستییه‌کانی **تالانکه‌ر، باوک، خاتوو جولی، خاوه‌نقه‌رز** (۱۸۸۶-۸۸)، که به‌ نووسینیان خۆی له‌ نه‌ریته‌کانی شانۆی رۆمانتیک و بۆرژوا داپری. به‌ دوو شاکاری باوک و خاتوو جولی، ستریندبیرگ نمونه‌یه‌کی هاوسه‌نگی بو‌درامای کۆنی چاره‌نوس هیتایه‌ کایه‌وه. ئەمه‌ش بوو به‌ هوئی ئەوه‌ی ناوبانگی نووسه‌ری ستریندبیرگ له‌ فرانس و ئەلمانی جیگیر بیت. له‌ باوکدا (۱۸۸۷)، باوکیک به‌وه‌ هه‌ره‌س ده‌هینیت که ده‌که‌ویته‌ گومانه‌وه‌ له‌وه‌ی خۆی باوکی بیۆلۆگی منداله‌کانی بیت. ئەمه‌ تراجیدیا کلاسیکه‌کان بیر ده‌خاته‌وه‌، هه‌روه‌ها کاری وه‌ک لیرشا و ئۆتیلۆی

شەكسپېر. ژن لېرەدا ئەو ھېزە پالپېئوئەنەرەبە كە دەبېتتە ھۆى كوژرانى عەقلى. شانۆنامە كە تەرجمەى فرانسى كرا و سترېندبېرگ نامەبەكى پېرۆزبايىبى لە زۆلاوہ پى گەبېتتە. لە گەل ھەموو نارەحەتتەبە دەروونى و نادەروونىبەكانىشېدا ھېزى داھېنەرانەى سترېندبېرگ لاواز نەبووبو. ھەر لەو نىوانەدا **دانىشتووانى ھېمس ئوئ** (۱۸۸۷)ى نووسى كە پەنگە گەلېرېترىن كتېبى بېت، و ھەر ھە چىرۆكەكانى **ژيانى كۆمەلەدورگەكان** (۱۸۸۸). ئەم كارانە ئەگەرچى لە ئەلمانىا و دانمارك نووسراپوون، بەلام گەواھى بېر و خۆشەوېستىبى سترېندبېرگ بوون بۆ سرشتى سوئد كە لە سەردەمى لاويدا دەپپەرست.

بەلام ئەمە پووناكېبەكى كاتى بوو. ئاشناپوونى لە گەل فەلسەفەى (نېتسشە) دا بېزھاتنەوہى توندوتېژى سترېندبېرگى لە مەسېحىبەت و دېمۆكراسى بەھېتتر كەرد - پېشترېش بە ھۆى تېكەلاوېبى لە گەل (ھايدەنشتام)ى لاودا لە سوېسرا ئەمەى لا پەيدا بووبو - و بەمەش پالپشتىكى دېكەى بۆ (رق لە ژن بوون) دۆزبېوہ. ئېستائىدى ئايدىالى ئەو مەرۆفى سرشتى نەبوو، بەلكە ئەو سوپەرمەرۆقە ئازادكراوہ بوو كە رۆح و لاشەى لە ھەموو پېشېرپارىتېك، بە تايبەت ھېبى دېنى، پاك كراوہتەوہ و پېشتر لە **كورى كارەكەردا** دەرگەوتووہ و ئاھەنگى سەرگەوتنى بەسەر بېزلىتېكراوى گېلدا لە چىرۆكى **چاندالا** (۱۸۸۸) و درامى **پاريا** (۱۸۸۹)دا دەگېردېت.

سالى ۱۸۸۹ سترېندبېرگ گەراپەوہ بۆ سوئد، بەلام ھەستى

نەدەكرد كە لەمالى خۆدایە. دوو سال دواتر، لە دواى پروسىستىكى ئازاروى، لە ژنەكەى جىا بووہوہ. سالىكېش دواى ئەوہ سەرلەنوئ سوئدى بە جى ھېشت و لە ئەلمانىا نېشتەجى بوو، و ژيانىكى توندوتېژى بۆھىمىيانەى بەسەر دەبرد و ژنھېنانىكى كورتخايتىن و پرى كېشەى تاقى كەردوہ لە گەل ژنىكى نەمساوى (ئوترىشى)دا، فرېدا ئوول، و ئەمەشى لە چىرۆكەكانى **وہستائى كەرەنتىنە** و گەل لە درامكانى سالانى نەوہتدا گېراوہتەوہ. ئەم سالانە سەردەمى ھەلوہشانوہ بوون: تارىكى، خەم، گومان و دوودلى و ئەو پەرى ناباوہرى. شەش درامى بەكپەردەبى: **قەرز، بەكەم ورباگردنەوہ، لە بەردەم مەرگدا، خۆشەوېستىبى داىك، يارى بە ئاگر، تاكمېك** (۱۸۹۲-۹۳) ئەوہيان پېشان دەدا كە بەھرى درامى ھەر ماوہ، بەلام نەدەگەبېشتنە پلەى كارەكانى جارانى. ئەمە پاشكەوتنىكى ئاشكرا بوو.

سترېندبېرگ بەمەشەوہ نەوہستا و بەو رېگايەدا كە گرتبووہ بەر ھەر رۆبېشت. ئەمەش لە ئەدەبىيات دوورى دەخستەوہ، گەياندىبە ئەزموونى كېمىا و خەيالائى نادىار و غەبىبى و ھەرگىز وازى لى نەھېتا. خەونى بەوہوہ دەبېنى زېر دروست بكات، چونكە ئەمە بە كەلكى دەھات، و وا ھەستى دەكرد بە شېوہبەكى غەبىبى لە لاين ئەو دوژمنانەوہ كە لە سوئد و دەرەوہ پەيدائى كەردبوون، پراو دەنرېت. سالى ۱۸۹۴ لە پارىس دەژيا و ھەستى بە قەيرانىكى بەكجار سەخت

دهکرد. ئەمە لە **دۆزەخ و ئەفسانە** (۱۸۹۷-۹۸)دا دەردهکهوئیت. زۆر کەس ئەم حالەى ستريندبیرگ بە جوړه تیکچوون و شیتییەک دادەنیت. کە لەم قەیرانی دۆزەخه دەرچوو، پیاویکی دیکه بوو. نووسەرییەکەشى نەک هەر بیهیز نەبوو، بەلکە لە جاران دەولەمەندتر و قوولتر بوو. دواى دۆزەخ پلەى هونەرمەندیى ستريندبیرگ دەگاتە لووتکە.

ستريندبیرگ لە رووى بیروباوەرەوه کۆمەلای گۆزانی سەیر و بنەرەتیی بەسەردا دیت. لە نیوان باوەرى جیاوازدا هات و چۆ دەکات و هیچیان تینوئیتی ئەو ناشکینیت. ئەمە لە شێوهى پێوەندییەکەى لەگەڵ دەورو بەر و بیرى جیاوازدا دەردهکهوئیت، هەر وهک پێوەندیى لەگەڵ ژنى سێیه میدا، هارپیت بۆسە، زۆر لە هبى ئەوانەى پێشوو جیاوازه، ئەگەرچی ئەمەش هەر گەیشته تەلاقدان. لەگەڵ ئەوەشدا کە هەلچوونى جاروبارى هەبوو، ئەو ستريندبیرگە گەیشتووهى کە سالی ۱۸۹۸ گەراپهوه بۆ سوئید، پیاویکی کامل و بێفیز بوو، بە پەشیمانی و بە بێزھاتنەوه دەپروانییە ژيانى رابوردووی و بە هەموو هیزیکەوه دەبوست ئەوهى خوێ تیکى داوه چاکى بکاتەوه.

یەكەمین كاری دراماتیکی ستريندبیرگ دواى قەیرانى دۆزەخ، **بەرەو دیمەشق**، بەشى یەكەم و دووهم (۱۸۹۸)، بەشى سێیەم سالی ۱۹۰۱ (نوسرا)، ئاوردانەوهیەکی ئاواپه. ئەمە دەبیتە سەرەتای قۆناخیکی تازه لە دراماتیکی ئەو و دراماتیکی ئەوروپاشدا بە

گشتی. ستريندبیرگ ئیدی نایهوئیت راستی روواله تی پێشان بدات، بەلکە دەیهوئیت راستی ناوهوهى مرۆف بنوئینی، ئەوهى کە لە پشت رەوتار و قسەى بیمانای مرۆفەکانهوه بە ئاستەم دەبیینیت. هەموو شتیک دەبیتە نیشانه و لیکچوون، راستی دەبیتە خەون و شیعەر، کە رەنگە تاکە شتیک بیت کە راست بیت. کەسەکان دەبنە تیشکدەرەوهى ناخی تاییه تی شاعیر و پالەوان. لە **سەمای مەرگدا** (۱۹۰۱)، دیسان بابەتی لەبەردلان، کە هەرگیز لە بیر ناکریت، دەگەریتەوه؛ شەرى نیوان پیاو و ژن، وهک شەرى نیوان لایه نە جیاوازهکانی ئەو خوێهى کە خەونی ژیان دەبینیت.

ئەو بەرھەمدارییە دراماتیکییەى کە ستريندبیرگ لە سالانى دەورو بەرى سەدهى تازه و بریک دواتردا پێشانی دەدات لە رووی چەندایه تی و نرخهوه تاکانهیه لە ئەدەبى سوئیدیدا و وینەشى یەكجار کەمە لە ئەدەبیاتی دنیا دا. ئەمە رپی ئەوهى لی نەگرت کە وهک پەخشانووسیک، **داستانهکان** (۱۹۰۳) و **تاک و تەنیا** (۱۹۰۳)، و وهک شاعیریکی گەورەش بیتە پێشەوه.

شیعەری سالانى هەشتای ستريندبیرگ هیندە پێشکەوتوو نەبوو، خویشی هیندە بایهخی پێ نەدەدا. لەگەڵ ئەوەشدا بە هۆی کیشی ئازاد و بایهخ پێ نەدراو و دابرینى بنجبرانهیان لە شێوازی شاعیرانهى رۆمانتیکی دواوایی و وینە شیعرییەکانهوه رچەشکین بوون و بوون بە نمونە بۆ شیعەری نوئی نەوهدهکان، کە بە هونەری

به‌رزی ته‌کنیک و رپیک‌خستنی ده‌لهمه‌ندانوه شیعری ستریندبیرگی خستبووه لاه لای زۆربه‌ی خوینه‌ران، به‌لام هاوکاتیش دنه‌دانیک بوو له مه‌یدانیکدا بکه‌وئته پیشبرکتی که به ناوه‌ندی ئەده‌بیاتی دانده‌نا. لیره‌شدا ستریندبیرگ هەر وه‌ستا بوو. کۆمه‌له‌ شیعری یاری و شه و **ورده‌هونه‌ر** (۱۹۰۲-۰۵) به‌کێکه له کلاسیکه‌کانی شیعری سویدی، که له وه‌سه‌د لاپه‌ریه‌دا دنیا‌یه‌ک بیر و هه‌ست و بینین جیگه‌ی گرتووه. ئەگه‌رچی له به‌ره‌می سالانی نزیک له قه‌یرانی دۆزه‌خه‌وه‌ بابته‌تی قورس و گه‌وره تا راده‌یه‌ک به‌رچاو ناکه‌وئیت، به‌لام به‌گشتی روانینتکی له جاران نه‌رمتر و ئاشتیانته‌تر له باره‌ی هه‌بوونه‌وه‌ ده‌به‌خشیت. ستریندبیرگ خراب و ناشیرین هەر وه‌ک جاران به‌زه‌قی ده‌بینیت، به‌لام ده‌یه‌وئیت چاوپۆشی لێ بکات. ورده‌ ورده‌ هه‌ستتکی تازه‌ی توورپیی و نار‌ه‌زایی له لای په‌یدا ده‌بیت. دوا‌ی گه‌رانه‌وه‌ی ئەو تیگه‌یشتن و نرخ پێ دان‌ه‌ی نه‌بینی که چاوه‌رپیی ده‌کرد؛ به‌ پینچه‌وانه‌وه‌ ده‌بینی جار له دوا‌ی جار له لایه‌ن نووسه‌رانی نوێوه‌ بو‌ دوا‌وه‌ پالی پێوه‌ ده‌نریت. هه‌له‌وه‌شانه‌وه‌ی ژنومیردایه‌تییه‌که‌یشی له‌گه‌ڵ (هارپیت بو‌سه‌سه‌) دا هه‌مدیس کردبووه‌ پیاوێکی ته‌نیا، که هه‌رچی زیاتر له خه‌لکی خۆی دوور ده‌خسته‌وه‌. ئەو هه‌ستانه‌ی ئەم باره‌ دروستی کردبوون، ئاخ‌ری له رۆمانه‌کانی ژووره‌ گوتیه‌کان (۱۹۰۴) و به‌ تایبه‌تیش له ئالا ره‌شه‌کان دا (۱۹۰۴)، سالی ۱۹۰۷ چاپ کرا که به‌کێکه له چاکترین به‌ره‌مه‌ په‌خشانه‌کانی خۆی و ئەده‌بی سویدیش،

ته‌قینه‌وه‌. ئەمه‌یان هه‌رایه‌کی گه‌وره‌ی نایه‌وه‌، له‌وه‌ هه‌رایه‌ش گه‌وره‌تر که کاتی خۆی دوا‌ی بلا‌بوونه‌وه‌ی (مه‌مله‌که‌تی تازه) و (شووه‌ ده‌که‌ن و ژن ده‌هینن) په‌یدا‌بوو. ئەم جاره‌یان ستریندبیرگ چووبوو به‌گژ رادیکاله‌کانیشدا، بچ ئەوه‌ی پشتگری کۆنپارێزه‌کانی به‌ده‌ست هینابیت. ئەمانه‌ هه‌ر به‌ دوزمینی ما‌بوونه‌وه‌. ئەم ئیستاکه‌ به‌ ته‌واوی ته‌نیا بوو.

ستریندبیرگ ئەگه‌رچی وه‌ تاک‌که‌وتبوو، له‌سه‌ر نووسین هه‌ر به‌رده‌وام بوو. ده‌ستی کرده‌وه‌ به‌ نووسینی چیرۆکی می‌ژوویی و **مینیاتووری می‌ژوویی** (۱۹۰۵) و **بیره‌وه‌ری والی** (۱۹۰۶)‌ی نووسی. ئەمجا ده‌ستی کرده‌ نووسینی وه‌سفی سه‌رده‌م؛ **ناهه‌نگی سه‌ریانگرتن** (۱۹۰۶) و **قزچی قوریانی** (۱۹۰۷). له‌کتیبه‌ شینه‌کاندا (۱۹۰۷-۱۹۱۲) ویستوویه‌تی روونکردنه‌وه‌یه‌ک له‌سه‌ر ئالا ره‌شه‌کان بنووسیت، به‌لام ئەوه‌ی نووسیویه‌تی جو‌ری رۆژنامه‌چه‌یه‌ و پره‌ له‌ رق به‌رانبه‌ر مرۆف و بییری زه‌زانستی، به‌لام ژیری و ئاوه‌زی پیریش.

ته‌نه‌ایی و وه‌تاک‌که‌وتنی ستریندبیرگ دوا‌ی ئالا ره‌شه‌کان زیاتر به‌وه‌دا ده‌رکه‌وت کاتی ناچار بوو له‌گه‌ڵ ئاکتۆرێکی گه‌نجدا، ئاوگوست فالک، شانۆیه‌کی تایبه‌ت دا‌به‌زینیت، شانۆی ئینتیمما، بو‌ پیشاندانی شانۆگه‌ریبه‌کانی خۆی، که له‌ می‌ژووی گه‌شه‌کردنی شانۆی سویدیدا کاریکی رچه‌شکیتانه‌ بوو. له‌سه‌ر ته‌خته‌ی ئەم شانۆیه‌

کۆمەلە شانوگەری پیشکەش کران، یەکیکیان **شارپگە** بوو (۱۹۰۹). لێرەدا ستریندیپیرگ جارتیکی دیکە بە دوژمنەکانیدا هەڵدەشاخیت، بەلام حەشر بە خۆشی دەکات و شیعریک بۆ کێلی گۆرەکەیشی تێهەڵکێش دەکات.

بەلام ئەمە دوا وشە ستریندیپیرگ نەبوو. ئەو ناحەزییە پەوایەیی بەرانبەر پەخنە نەووتەکان هەیبوو، کە گوێی بە داھێنانە گەورەکانی ئەم نەدەدا و ئەو ئێرەبیە ئاشکرایە بەرانبەر نووسەرانی نەووتەکان، کە خۆبەنەرانیان بە لای خۆیاندا راکێشا، هەیبوو، وایان لێ کرد کە سالی دواتر، سەرلەنوێ بچیتەو سەنگەرەو و ئەو هەرایە بە شەرەکە ستریندیپیرگ ناوی دەرکرد بەریا بیت. لەم شەرەدا جارتیکی دیکەش بیرورا رادیکال و دیمۆکراتەکانی خۆی لەمەر مەسەلە سیاسی و کۆمەلایەتیەکان پیشکەش کردن، ئەگەرچی زۆریش بە نەرمی دەربریووون. گەرمی و توندوتیژی دەمەتەقییەکان لە رۆژنامەکاندا ئەو دەرخست کە شاعیرانی نەووتەکان ئیستا پالیان دابوو بە کۆنپارتیزەکانەو و ئەمەش ستریندیپیرگی کردە شاعیری سۆسیالیدیپۆکراتەکان و لاوانی کرێکار. هەر ئەم بەرەبەش بوو کە پیشدەستی کرد و لە کانوونی دووئەمی سالی ۱۹۱۲دا ئەو دیارییە نەتەوایەتیە گەورەبەیی پیشکەش بە ستریندیپیرگ کرد لە شەستوسێیەمین رۆژی لەدایکبوونیدا، کە بە رێپێوانیکی مەشخەلدارانەو ریزی لێ گیرا. ستریندیپیرگ ئەو کاتە ئیتر بە ھۆی

نەخۆشی شێرپەنجەو بە تەواوی لێ کەوتیوو. هەر بەم نەخۆشییەش چەند مانگی دواتر، لە ۱۴ی ماییدا، کۆچی کرد.

کۆکراوەی نووسراوەکانی ستریندیپیرگ، بەرگی ۱-۵۵، لەلایەن جۆن لاندکفیستەو بەلاوکراوەتەو لە نیوان ۱۹۱۲-۱۹۲۱دا. لە سالی ۱۹۸۱یشەو دەست کراوە بە بلاوکردنەو ھۆی کۆکراوەی کارەکانی، چاپی نەتەوایی، بە سەرپەرشتیی لارش دالبیک. نامەکانی ستریندیپیرگی، کە لە رووی ئەدەبی و ناساندنی باری سەردەمەکەبەو بەبەختی زۆریان ھەبە، لە سالی ۱۹۴۸ھو لەلایەن کۆمەلە ستریندیپیرگەو بەلاو دەکرێنەو.

ھیچ نووسەریکی سویدی لە ژبانی خۆیدا نەووتەو ستریندیپیرگ دەمەتەقییەتسین نەبوو و ئەو نەووتە پەخنە لێ نەگیراوە و شەری لەگەڵ نەکراوە. ئەو ناحەزییە چ بە حەق و چ بە ناحەق ھێنایە کایەو ئیستاش بە تەواوی دانەمرکاوەتەو. بەلام بە تێپەرینی رۆژگار و لەبەرچوونەو لای و گوناھەکانی ستریندیپیرگی مەرۆف، بالای شاعیرانە زياتر ھەلکشاو. ستریندیپیرگ نمونە ھەر زەلامی ئەدەبی مۆدێرنی سویدیە و کەسایەتی پەشکێتەنەو ئەو بنەرەتی ھەموو ئەو گەشەکردنەبە کە دواتر لە پەخشان و دراما و شیعردا پەیدا بوو. ھەموو ئەوانە ئیستاکە بە زمانی سویدی دەنووسن، بیانەو ئیت و نەیانەو ئیت شاگردی ئاگوست ستریندیپیرگن.

گەورەبەیی ستریندیپیرگ وەک نووسەریک پیش ھەموو شتیک

له وهدا به كه چهند به چر و پرى ژيان نازمايشت دهكات و ليك ده داته وه. هيچ كه سيكيش وهك نه و خوئى بو نووسين تهرخان نه كرده وه، به و مهعنايهى كه به ته واوى له گه ل ژياندا تيكه ل بيت. هه موو شتيكيشى له پيناوى داهينانى شيعريدا بهخت كرد، چونكه شيعرى به راستييه كى تاكانه ده زانى. نووسه رى ديكه ي سوئدى هه بوون كه ژيرتر و په سه نتر و پروونتر بوونه، به لام هيچ كه سيك نه بووه نه وهنده ي دهر د كيشاييت و پشكوكه ي نه وهنده گه شاوه بوو بيت. له سه ره تاي ژيانى نووسه ري دا خوئى ناواي نووسيوه: «من خاوه نى تيژترين بير نيم - به لام ناگر؛ ناگره كه ي من گه وره ترين ناگره له سوئدا».

ستريندبيترگ نهك ته نيا هه موو بواره كانى نه ده بيياتى تاقي كرده وه، به لكه سه روسه وداي له گه ل هونه رى ديكه شدا هه بوو. ماوه يهك خه ريكى موسيqa بوو، هه نديكيش خوئى به وينه گرتنى فوئوگرافيه وه خه ريك كرد. له بواري زانسته مرؤقايه تيه كاندا، له باره ي ميژووى فه ره نه گييه وه شتى نووسيوه و ليكولينه وه ي زمانه وانيشى هه يه، به تاييه تى سه باره ت زمانى چينى.

سه ره راي نه مانه ستريندبيترگ نيگار كيشيش بووه. نه گه رچى هه ر له زووه وه هه ولى نيگار كيشانى دابوو، به لام له ۱۸۹۲ به دواوه شيوازي هونه رى خوئى به روونى گه لاله كرد. له سالانى ۱۸۷۰ دا په خنه ي هونه رى ده نووسى و باوه ره تيورييه كانى خوئى له ويذا تومار

كردوون كه دواتر له ديتنه هونه رييه كانيدا كار كرديان هه بوو. له سالانى ۱۸۸۰ دا پيوهندي و هاتوچويه كى گه رمى له گه ل هونه رمه ندانى راديكالى نه وروپايدا هه بوو، نه مه ش ديسان كارى كرده سه ر باوه ره هونه رييه كانى. تابلوكانى ستريندبيترگ كه نزيكه ي ۱۲۰ دانهن، له سئ قوناخدا كيشراون: ۱۸۹۲-۹۳، موئيشه كانى له دوپگه ي دالار وه رگرتوون؛ ۱۸۹۴، كه وينه كار يگه ره كانى كومه له دوپگه ي ستوكه و لم له كومپوزيسيونى په تيدا خو ده نوئين و چه قوئى پاليت ته ئسيري ريكه و تاسا ده به خشيت؛ و سه ره تاي سه ده ي بيسته م كه كه نارى نارامى زه ربا، ئاسويه كى نرم و پيشنوئيتيكي پر له تاوئر موئيقي سه ره كين.

شانۆنامه‌ی پاریا:

ستريندبيترگ نه م شانۆنامه يه ي سالى ۱۸۸۹ نووسيوه. پاریا شانۆنامه يه كى به كپه رده يه و تاكه شانۆنامه ي تاوان يا تاوانكارانه يه له ناو به ره مه كانى ستريندبيترگدا. شانۆنامه كه له سه ر كورته چيروكيكى (ئوولا هانسسون) بنيات نراوه. كاتئ هانسسون خوئى نه يويست بابه ته كه بكاته شانۆنامه بهك، ستريندبيترگ ده ستي بو برد و نه م تيكسته ي لى پيك هينا. ئوولا هانسسون (۱۸۶۰- ۱۹۲۵) نووسه ر و په خنه گريكي سوئدى بوو. سالى ۱۸۸۲ له شارى لوند به كالتوريوسى وه رگرت و چهند ساليك وهك رۆژنامه گه ر و

ره‌خنه‌گر ژیا. سالی ۱۸۸۴ یه‌که‌م کتیبی خۆی بلاو کرده‌وه: (چامه)،
 و تیتیدا شیعی سرشت و نهریته‌کانی سکۆنه‌ی تیکه‌لاو کردووه.
 له شانۆنامه‌که‌دا دوو که‌س هه‌ن؛ هیت‌ئیکس و هیت‌وای (که به
 سویدی وه‌ک ئوی بیژ ده‌کریت)، Herr X, Herr Y واته‌ ئاغای (یا
 میسته‌ر) ئیکس و ئاغای وای. من له‌م ته‌رجه‌مه‌یه‌دا کردوومن به
 (میم) و (نوون)، چونکه له‌سه‌ر زمان زۆر له ناوه سویدییه‌کانیان
 سووکت‌رن و له ئه‌لفویتی کوردییدا هه‌ر له تیه‌کانی دواوه‌ن و به
 دوا‌ی یه‌ک‌دیدا دین. میم و نوون هه‌ردوو‌یان تاوانیان کردووه. میم
 ساخته‌ی کردووه، چه‌کی پاره‌ی ده‌ستکاری کردووه، نوونیش له
 ساتیکی په‌له‌کردندا پیاوی کوشتووه.

ئاشکرایه شانۆنامه‌که ته‌ئسیری بیروباوه‌ره‌کانی فه‌یله‌سووفی
 ئالمانی فریدریش نیتشه (۱۸۴۴-۱۹۰۰) ی به‌سه‌ره‌وه‌یه. به‌لام
 ته‌ئسیری پرۆفیسۆری پسیکیاتری و پزیشکی قانونیی ئیتالیایی
 سیساره لۆمبرۆسۆشی Cesare Lombroso، که یه‌کیک بوو له
 نووسه‌ر و زانا هه‌ره ناو‌داره‌کانی ئه‌و سه‌رده‌مه، پتوه دیاره. لۆمبرۆسۆ
 ده‌یوت مرۆقی تاوانکار جوهره مرۆقیکی تایبه‌تی نزم و هه‌له‌شاهویه،
 و تاوانکاری شیوه‌یه‌که له میرات و بۆماوه.

پاریا [به ئینگلیزی Pariah، به ئالمانی Paria، به سویدی
 Paria]: که‌سیکه که خه‌لکی رقیان لیه‌تی و لپی دوور ده‌که‌ونه‌وه
 و خۆیانی لی لا ده‌ده‌ن. وشه‌که له بنه‌ره‌تدا پیوه‌ندی به دابه‌شبوونی

چینایه‌تی و دینی جارانی باشووری هندستان و بورماوه هه‌یه، که به
 ئه‌ندامی چینیکی زۆر خواره‌وه‌ی کۆمه‌ل، که له ژیر چینی «سودرا» وه
 بوونه، و تراوه پاریا. عه‌ره‌ب وشه‌ی (المنبوذ) به کار ده‌هینن و
 فارس‌یش پتی ده‌لین: مطرود، وازده‌ء اجتماع. پاریا وه‌ک
 ئاوه‌لناویش به کار ده‌بریت بۆ ئه‌و سه‌گانه‌ی هندستان که نیوچه
 کیوین، سه‌گی پاریا، به‌لام به شیوه‌یه‌کی گشتی به سه‌گی خوتپی و
 به‌ره‌لا و بی‌خواوه‌نیش ده‌وتریت سه‌گی پاریا Pariah dog. دیاره
 ده‌کرا ناوی شانۆنامه‌که به کوردی بکه‌م به (خوتپی)، به‌لام ئه‌و وردی
 و فره‌لایه‌نییه‌ی له وشه‌ی (پاریا) دا هه‌یه، وشه‌ی (خوتپی) ناتوانن
 ده‌ربیریت، بۆیه هه‌ر وه‌ک پاریا هیشتمه‌وه. ئه‌م شانۆنامه‌یه‌م کاتی
 خۆی، نزیکه‌ی ۱۵ سال له‌مه‌وه‌ر، له‌سه‌ر داوای تیه‌ی شانۆی
 ئارارات له ستۆکهۆلم کرده کوردی و هه‌ر ئه‌وان له ژماره‌ی دووه‌می
 گوژفاری (شانۆ) دا بلاویان کرده‌وه. به‌لام ئه‌مسال که ده‌مویست بۆ
 چاپی ئاماده بکه‌م، جاریکی دیکه‌ چاوم به ته‌رجه‌مه‌که‌دا گتیرایه‌وه و
 سه‌رله‌به‌ریم گوژی. ئه‌م تیکسته‌ی که ئیستا به شیوه‌ی کتیب بلاو
 ده‌کریته‌وه، ده‌کرۆ به ته‌رجه‌مه‌یه‌کی تازه دابنریت.

فه‌هاد شاکه‌لی

سۆلله‌نتونا، پاییزی ۱۹۹۹

سەرچاوه:

1. Ny Illustrerad Svensk Litteraturhistoria (Fjärde delen, Åttiotal, Nittiotal), Natur och Kultur, Stockholm 1957, s.31-144.
2. E. N. Tigerstedt: Svensk Litteraturhistoria (Tredje reviderade upplagan), Natur och Kultur, Stockholm 1960, s.392-405.
3. Ingmar Algulin: A History Of Swedish Literature, translated by John Weinstock, The Swedish Institute, 1989, pp. 115-132.
4. Nationalencyklopaedien.

ئاوگوست ستريندبييرگ

پاريا

يەك پەردەيە
بە دەستكارىيەوہ لە چيرۆكىكى (ئوولا هانسسۆن) ەوہ وەرگىراوہ

كەسەكان:
مىستەر ميم: ئاركىۆلۆگ
مىستەر نوون: رېپوارىكە لە ئەمەرىكاوہ هاتوہ
(ھەردوويان چوونەتە نىو سالەوہ)

دېمن:

ژوورېټکي ساکار له لادې؛ دەرگا و په نجره ی پشته وه به سهر
دهشتاییدا د پروانیت. میتریکي گه وره ی نانخواردن له ناو
ماله که دایه، لایه کی کومه لې کتیب و ئه سبابی نو سین و شتی
کونه ی به سهره و دایه، لایه کی دیکه ش زه پهبینیک و هه ندی
قوتووی کیز و جووله وهر و شووشه ناروق.

به دسته چه پدا رده ی کتیب. وه کوو تر تاخت و قه نه فه ی وا
که له مائی جووتیاریکي دستریش توودا ده بېنریت.
میستهر نوون به توپری جووله وهر و قه رتاله یه کی جووله وهر و
میروو کوکوردنه ووه، به کراسیکي قولکورتوه ده کا به ژووردا؛
یه کسهر روو ده کاته رده ی کتیبه کان و کتیبیک داده گریت و
بوی داده نیشیت بیخوتینته وه.

له دهره وه دنگی زهنگی پاشنوئژ له کلنسه ی گونده که وه دیت؛
خوره تاو دهروده شت و کولیته که ی رووناک کردوته وه.

جاروبار دنگی مریشک دی له دهره وه ده گاریتن.

میستهر میم کراسیکي قولکورتی له بهردایه.

نوون (به په له راست ده بیته وه و کتیبه که سهره و ژیر ده خاته وه
جېگه که ی خوی؛ و پیشان ددهات که بو کتیبیکي دیکه
ده گه ریت).

میم: گهرمایه کی چند ناخوشه! ده زانم ده یکاته بروسکه و
هه وره تریشقه.

نوون: ئاوها! بوچی و ده زانی؟

میم: زهنگه کان و ا رده و تهق دهرنگینه وه، میس خه ریکه چاوی
پیوا دهرده کات و مریشکه کانیش ده گاریتن. ده مویت بچمه
دهره وه راوه ماسی بکه م، به لام یه ک دانه کرمیشم چنگ
نه که وت. ئه ری تو که لله یی نه بووی؟

نوون (بیر ده کاته وه): من؟ ئه ی، ئه ری وه لالا!

میم: ئه ری به راست، تو هه میسه هه ر وایت، وه ک بلتی چاوه پروانی
بروسکه و با و باران بیت!

نوون (دیته پیشه وه): من و ام؟

میم: بااااا، تو سبه ی نیش سه فهر ده که ییت، که واته سه یر نییه ئه گه ر
تای سه فهرت لی هاتیت!

چی هه یه، چی نییه؟..... ئه وه پوسته که یه!

(نامه ی سه ر میزه که هه لده گریت)

ئوی! هه مسو جاری که نامه یه ک ده که مه وه تووشی دلته کوتی

ده بم..... هه ر قهرز و هه ر قهرز!

ئه ری تو قهت قهرزار بویته؟

نوون (بیر ده کاته وه): ن ن ن ننا!

میم: به لئی، جا که واته تو نازانی چند ناخوشه که خاوه نقهرز ده کاته

سهرت و داواى قهرزى خوئى دهکاته وه.

(ته ماشای نامه یهک دهکات، ده یخوینیتته وه)

کریخانوو نه دراوه..... خاوه نخوانوو شهر دهکات..... ژنه
بیهومیده! منیش هه تا بینا قاقام نوقمی زیرم!

(سنووقیکی ئاسنین، که به سهر میزه که وه یه، دهکاته وه و
هه درووکیان له مبهر و له وه بری میزه که وه داده نیشن)

چاوت لیپه، له سنووقه دا بایی شه شه زار کرۆن زیرم هه یه،
که به چوارده رۆژ له زه ویم دهره یناوه! من ته نیا پیوستم به م
بازنه بوو تا ئه و سیتسه دوپه نجا کرۆنه ی پیوستم پیپه تی،
دهستم بکه ویت. به هه موویشیه وه ژیانیکی چاکم بو خۆم
پیکه وه دننا. بیگومان هه خیراش وینه کانی تیزه که مم ده کیشا
و شیه که یم داده رشت و ئه وساکه ش چاپم ده کرد و..... سه فهرم
ده کرد. باشه، بیته وایه، من بوچی و ناکه م؟

نوون: دیاره له وه ده ترسیته ئاشکرا بیت!

میم: له وانه شه! به لام تو بیت و نییه پایاوکی زیره کی وهک من
بتوانی ئه وهنده وریا و کارقایم بیت، نه هیلیته شته که ئاشکرا
بیت؟

من خۆم به ته نیا دهچم..... به بی گه واه..... و له دهره وه ئه و گرد
و ته پۆلکانه هه لده کوئم. ده بی سه رنجراکیش چی بیت نه گهر
نه ختیکی لی لاده م و بیکه مه گیرفانی خۆم؟

نوون: نا، به لام واپی دهچیت فرۆشتنه که ی له هه مووی زه حمه تتر
بیته!

میم: چه! بیگومان ده متوانی هه موو پیکه وه بتوینمه وه و ئه وسا
لیره یان لی دروست بکه م..... لیره ی ره شادی..... بیگومان زۆر
گرنگه.

نوون: بیگومان!

میم: که واته تو تیده گه ی! نه گهر بمویستایه هه ر پیشته پاره ی ساخته
دروست بکه م، پیوستم به وه نه بوو پیپه کی زیر له بنزه وی
دهرینم!
(وچانیک)

به هه رحال، سه بر ئه وه یه نه گهر یه کیکی تر ئه و کاره ی بکر دایه
که خۆم ئیستاکه توانای ئه وه م نییه جیبه جیتی بکه م، گهر دنییم
نازاد ده کرد، به لام نه مده توانی گهر دنی خۆم نازاد بکه م.
ده متوانی زۆر به گهر می به رگری له دز بکه م، ئه وه پیشان بده م
که ئه م زیره هی که س نه بووه، له سه رده می کدا هاتوته نیو
زه وی، مافی خاوه نیتی هه ر نه بووه و ئیستاکه ش له و که سه
به ولاره که یه که م جار ده بدۆزیتته وه که سی دیکه خاوه نی نییه،
مادام خاوه نی زه و بییه که ئه وه ی به ملک و مالی خوئى له قه له م
نه دابیت، ئیتر ئاوا!

نوون: ده ی له وه یه توش ئه مهت ئاسانتر بو بکرایه نه گهر، ئحم!

دزه که له بهر پټیوستی دزی نه کړدایه، به لکه، بؤ نمونه، له بهر
ناره زووی شت خړکړدنه وه، له بهر هه وه سیکی زانستانه، به
ته مای ته وهی بیته خاوهنی دوزینه وه یه ک. وا نییه؟

میم: مه به ست ته وهی، گوايه من نه مده توانی گهر دنی نازاد بکه م،
ته گهر له بهر پټیوستی دزی به که ی کړد بیت؟ نا، چونکه ته نیا ته م
جوړه یانه که یاسا نایبه خشیت! ته مه یان بئ ته ملا و نه ولا دزی به!
نوون: توش نه تده به خشی؟

میم: هم! به خشین! ئی خو دیاره که یاسا نه یبه خشیت، منیش
نه مده توانی. ده بی پی له وهش بنیم، که پیم گران ده بو
خرکه ره وه یه ک ناو بنیم دز، ته گهر کونه شتیکی هه لگرت بیت، له
زه یی خه لکی دیکه دا دوزرا بیت هه، شتیکی وا که له کومه له
خرکراوه که ی خویدا نه بو بیت!

نوون: که واته ته وهی پټیوستی پاساوی نادان، له خو یایی بوون و
ته ماحکاری پاساوی ده دات.

میم: هه روها له وانه شه پټیوستی به هیتر بیت، و تاکه پاساودهر
بیت. به لئ، ناو هه یه! من چه نده ده توانم ته و خواسته ی خوم
بگورم، که به هیچ جوړی دزی نه که م، هه ته وه ندهش ده توانم
ته و راستی به بگورم!

نوون: که واته ته مه به جوامی ریه کی گه وره داده نییت که ناتوانی،
ئم دزی بکه بیت!

ه ته مه لای من کاریکی به ریینه گیراوه، هه وهک چون
حه زکردن له دزی لای خه لکی دیکه بهری پی ناگیریت، واته نه
جوامی ریه و نه هیچ. من ناتوانم، هه وهک ته ویش ناتوانیت
وا نه بیت!..... توتی ده گیت، ناره زووی ته وهی ته م زیړه بیته
هی من، له مندا که م نییه! دهی که وا بیت بوچی نایبه م؟
ناتوانم! ته مه بیته لاتییه، ئی خو دیار بیه ناته و او ی
جوامی ریه نییه. به لئ! (سنو که که داده خاته وه).

(په له په لهی هه ور ئاسمانی ناچه که ی داپوشیوه و جاروبار
کوئیته که تاریک ده کات. ئیستا وا تاریک ده بیت وهک بلئی
بروسکه و باو پوران به ریوه بیت).

میم: چند ناخوشه؛ پیاو دلئ ته نگ ده بی! وا بزائم ده ی کاته
بروسکه!

نوون: (هه لده ستیته سه ری پی و ده رگه و په نجه ره کان داده خات).

میم: توله هه وره بروسکه ده ترستییت؟

نوون: پیاو ده بی ئاگای له خو ی بیت!

(هه مدیس له مبه ر و له و بهری میزه که وه داده نیشن هه).

میم: تۆ کابرایه کی سهیری! چوارده رۆژ له مه و بهر، وهک بومبایه ک،
لیره به رده بیت هه و ده لئی ته مه ریکاییه کی سویدیت، هاتووی
بؤ کپین و فرۆشتنی کییز و جووله وهر و میروو، بؤ
موزه خانه یه کی بچکوله.....

نوون: تۆ ئیستا خۆت به منوهه خهريك مهكه و كارت به منوهه نه بیته!

مییم: هه موو جارێ كه من له باسكردنی خۆم ماندوو ده بم و ده مه وی تۆزیکیش ناوی تۆ له ناواندا بیته، تۆ هه ر وا ده لیت. په نگه له بهر ئه وه بیته، كه ئه وه نده له گه ل من هاو ده رد بوویت، چونكه بهرته بۆ بهر له لا كردم هینده باسی خۆم بكه م! ئه وه تا خه ریکین ده بیته ئاشنا و پۆشنای كۆن، شاخته نه بوو تا لیت زاره تره ك به م، ده رزی نه بووی بچه قی پیمه. تۆ زۆر نه رم و له سه رخۆ بووی، ئه و میه ره بانیه ی لای تۆ هه بوو ته نیا مه گه ر له خۆینه واریکی زۆر بهرزه بوه شیتته وه؛ كه درهنگانی ده هاتیتته وه ماله پۆژی له پۆژان قه ره و هه رایه كته له زار نه هاته ده ر، كه سه به یان له خه وه هه لده ستایته خوته و بۆله یه كته نه كرد. له ورده شه ت چاوپۆشیتته ده كرد. كه شه ت به ره و ناكوکی بچووايه خۆتته دوور را ده گه رته..... به كورديه كه ی، تۆ هاو پری و هاو ده میکی بیغه لوغه شه بووی! به لام تۆ هه ر یه كجار زۆر گوپرایه ل بووی، یه كجار زۆر نیگه تیف بووی، زۆر بیته نگ بووی، له وه یه له مه وایه کی دووردا نه متوانیبايه بیری لی بکه مه وه..... تۆ سه رتا پیتته هه ر ترسه و هه ر ترسنوکی..... ده لیتی تارمایی خۆتیت و له گۆره وه ده رچوویتته. ئه ری تۆ تاگاته له وه هه یه، كه من لیته به رامبه ر ئاویته كه داده نیشم و

په شتی تۆ ده بینم، وا پێ ده چیت وهك ئه وه ی من مرۆقیکی دیکه م بینیت!

نوون (ئاو ده داته وه و سه یری ئاویته كه ده كاته).

مییم: به لێ، تۆ ناتوانی له په شته وه خۆت بیینی! له پێشه وه وهك پیاویکی جه ره زه ی وا دیتته پێشه چاو، كه به سینگیکی فراوانه وه ده چیت بۆ پێشه وازی چاره نووسی خۆی، به لام له په شته وه..... های، های. من نامه وی بیته ده ب به..... به لام وا دیاریته، وهك بلتی باریكته هه لگه رتیتته، وهك بلتی له ترسی تیتلایه ك خۆتته لادایته. كه چاویشم به م قایش و قرووشه سوورانه ی تۆ ده كه ویت به سه ر كراسه سپیه كه ته وه..... هه ر ده لیتی ماركه یه کی گه وره یه، ماركه یه کی بازرگانی به سه ر سنووقه كووتاله وه.....

نوون (هه لده ستیتته سه ر پێ): به و خوايه خه ریکه ده پێشیم.....

ئه گه ر بروسکه و باو پۆرانه كه هه رچی زووتر ده شه ت پێ نه كاته!
مییم: هه ر هینده ته زانی ده شتی پێ كرد، ته نیا تۆ ئارام بگه ره!..... ئه و جا با بیینه سه ر په شه ت ملته! هه ر وا دیاره، وهك ئه وه ی روومه تیکی دیکه ی پێوه نووسایته، به لام روومه تیک له بابه تیکی دیکه، نهك ئه وه ی خۆتته! تۆ له نیوان گوپچه كه كانه وه هه ر به جاری سیسه له و باریکی. هینده لاوازی كه جاروبار له دلی خۆمدا ده لیم ده بێ ته مه سه ر به

کامه ره گهز بیت!

(ئاسمان بروسکه ده دات)

ئه وه وا دیار بوو وهک لای مائی که لانتەر که وتبیت!

نون (به نیگه رانیبه وه): مائی ککه لانتەر!

میم: به لئی، وا پین ده چوو! به للام له گه ل ئه و بروسکه و باو بوژانه دا

ئیمه هیچمان پین نا کرئ! دانیشه با بو خومان قسه بکه یین،

چونکه تو سبه پینی سه فهر ده که بیت.....

سه یر ئه وه به، تو که زور زو ویش له گه لت بوومه هاو پیتی نزیک،

له و جوړه که سانه ی له و کاته دا که خو بان له بهر چاو نین،

شیوه بیانم نایسته وه بیر. کاتی که تو له دهر وه دیت و منیش

بیرت لی ده که موه، همیشه ئاشنایه کی دیکه م دیته پیش

چاو. راستییه که ی هیچ له تویش ناچی، به للام هندی شتتان

هه یه که وهک یه کن.

نون: کتیبه؟ ئه و که سه کتیبه؟

میم: نامه وی ناوه که ی بلیم! به هه رحال، ماوه ی چهند سالیکی فیر

بوو بووم له جیگه یه ک نانی نیوه وروانم ده خوارد و هه ره له ویش،

له سه ره میزی ناخواردن چاوم به کابرایه کی بچکوله ی

سووروسپیی چاومان دوو ده که وت. کابرا توانایه کی له عه قل

به دهری هه بوو، بچووبایه ته نیو کامه ئاپوره که تو ده لئی زور

خراپه، نه شانی له که سیکی ده دا و نه شانیکه ی به رده که وت؛

ئه گه ر لای دهر گاکه ش راوه ستابایه، ده یتوانی له دووری سی

هه نگاوه وه له ته نانیکی بو خوی ببردایه؛ همیشه دلخوش و

به ختیار دیار بوو که له نیو خه لکیدایه بیت، که چاویشی به

دوست و ناسیاویک ده که وت له خوشیانا تریقه ی پیکه نینی

ده هات، له هه میزی ده گرت و ده سوموچانیکی گهرمی له گه ل

ده کرد، وهک بلئی ساله های سال بیت چاوی به مرؤفیک

نه که وتبیت. ئه گه ر یه کیکی پیتی بنایه به پیتیدا، بزیه کی

ده هاته سه ر لیوان، وهک ئه وه ی داوای لیبووردن بکات، وهک

بلئی ئه م خوی ریتی به و گرتبیت.

ماوه ی دوو سالی ره به ق ده مدیت و که یفم به وه ده هات

هه لیبیم بزانه م ئه م کابرایه چی بوو، ئاکاری چی بوو، به للام

رؤژی له رؤژان له که سیکم نه پرسی کابرا کی بوو،

نه مده ویست ئه وه بزانه م، چونکه ئیتر ده موده ست دلخوشییه که م

له کیس ده چوو.

ئه م کابرایه هه ره وهک تو بوو..... له و چه شنه ی که پیاو بو ی

دیاری نا کرئ. جاروبار له دلی خومدا ده موت ئه مه ده بی

ماموستایه ک بیت خویندنی زانستگه ی ته واو نه کردبیت،

گرووه بان بیت، دهرمانساز، سه ره کی شاره وان ی یا پولیسی

نه ینی. ئه ویش، خوتتاسایی، هه ره ده تگوت دوو پارچه ی

جیاوازه و لیک دراون، چونکه پیش و پاشی له گه ل یه ک

نه ده گونجان.

رۆژتیکیان له رۆژنامه دا شتییکم بهرچاو کهوت سه بارهت به
فه زمانه ریکی ئاشنا که چهکی پاره ی ساخته کردبوو.....
بیجگه له وه ئه وه شم زانی که کابرای دیاری نه کراوی له مه پر
من، شهریکی برای کابرای ساخته کار بووه و ناویشی
سترۆمانه؛ سه ره پای ئه وه ش پیمان وتم که سترۆمانی ناوبراو
کاتی خۆی سه روسه و دای له گه ل کتیبخانه کانداهه بووه و
ئیسناکه ش نووسه ری به شی تاوان و دادگا بوو له رۆژنامه یه کی
گه ورده دا. ده ی من له و کاته دا چون بمتوانیا یه، پیه ندییه ک،
کوره تاله ده زوویه ک، بدۆزمه وه له نیوان ساخته کاری و پولیس
و ره وتاری نا ئاسایی کابرای دیارینه کراودا؟ نازانم چون، به لام
کاتی له دۆستییکم پرسیارم کرد ئاخۆ سترۆمان سزا دراوه، نه
وتی ئا و نه وتیشی نه..... نه یده زانی!

(وچانییک)

نئون: ئییتی؟ ئه ی..... سزا درابوو؟

میم: نا. سزا نه درابوو!

(وچانییک)

نئون: که واته، ده ته وی بلی، هی ئه وه بوو هینده له پولیس نیزییک
ده بووه و هینده ش له وه ده ترسا له گه ل خه لکی تووشی ناحه زی
و نه یاری بییت؟

میم: به لئ!

نئون: ئه ی پاشان ئاشنا یه تیت له گه ل په یدا کرد؟

میم: نا، نه مو یست.

(وچانییک)

نئون: ئی باشه، ئه گه ر..... - سزا بدرایهت، ده بوویته ئاشنای؟

میم: ئه ری وه لئا، که یفیشم پی ده هات!

نئون (هه لده ستیته سه ر پی و یه ک دوو هه نگاوییک ده نی).

میم: دانیشه، ئارام بگره!..... ئه وه تۆ بو نازانی دانیشی و
ئۆقره بگریت؟

نئون: ئه ری تۆ ئه م بیر کردنه وه نازادانه یهت سه بارهت هه لومه رجی

مرۆش له کوپه هیناوه؟ تۆ مه سیحییت؟

میم: نا، خو خۆت گویت لییه!

نئون: (ده موچاو ده دا به یه کدا).

میم: مه سیحییهت لیبووردنی ده ویت، به لام من بو راگرتنی

به رانه ری دوو تای ته رازوو، تۆ چیی ناو ده نیی بینی، داوای
سزا ده که م! تۆ، که به ندیخانه ت بینیه، ده بوو ئه مه باش
بزانیت.

نئون: (هه ر وا بی جموجوول ده وه ستی، ته ماشای میسته ر میم

ده کات، له پیشا به چاویکی درندانه ی پر له رقه وه، دواتریش

به سه رسوورمان و سه رساميه وه .):

تو..... نه وه..... چوئن..... ده زانیت؟

میم: ئی، خو نه وه تا ده بیینم!

نوون: چوئن؟ چوئن ده بیینی؟

میم: من خووم فیئر کردوو! نه وهش هونه ریکه، وهک گه لی شتی

دیکه! به لام ئیستا، با ئیتر باسی نه و شته نه کهین!

(ته ماشای سه عات که ی دهکات، پارچه کاغه زیک بو ئیمزاکردن

دینیتته پیتشه وه، پینوسه که ده زه نیت به مه ره که بدا و بو

میستهر نوونی دریتز دهکات)

وه زعی پاره وپوولم زور شره، ده بی بی ریکه لی بکه مه وه.

نه و جا بیتزه حمهت به ره شایه تی ئیمزاکم که له سه ره نه و

قه رنامه یه کردوو مه. سه بیینی، که له گه لت دیم، ده یده مه

بانکی مالوی.

نوون: من نیازم نییه به سه ره مالویدا سه فهر بکه م!

میم: نیازت نییه؟

نوون: نه خیر!

میم: به لام، هه رچوئی بیت، خو ده توانی بیته شایه تی ئیمزاکم.

نوون: نا نا!..... من قهت ناوی خووم له سه ره هیچ کاغه زئی

نانووسم.....

میم:..... جاریکه تر! نه مه جاری پینجه مه که تو ناته وی ناوی خووت

بنووسیت! یه که م جار له سه ره پسووله یه کی پوسته بوو..... من

هه ره له و جار وه ده ستم پی کرد چاودیریت بکه م؛ ئیستا که ش

نه وه تانی ده بیینم تو زور له وه ده ترسییت پینوسه ییکی

به مه ره که ب بگریته ده ستمه وه. تو له وساوه هاتوویتته ئیره

نامه یه کت نه ناروووه، ته نیا کارتیکت نارد، نه ویشته هه ره وا

سه ریپی و بیده ره ستانه نووسی. ئیستا که ش تیده گه ی که من

چه وتی و پیخواردانانی تووم ژماردوو!

بیتجه که له وهش! خو نه وه جاری حه و ته مه که تو ده لی ناچمه

مالوی، له م ماوه یه دا هیچ نه چوویتته نه وی. له گه ل نه وه شدا، تو

له نه مه ریکاه هاتوویتته ئیره ته نیا بو نه وه ی مالوی بیینی.

هه موو روتیکیش، پینج کیلومه تر سه ره و خوار، بو لای گردی

پشت ئاشه که ده چیت، بو نه وه ی چاویکت به سه ربانه کانی

مالوی بکه ویت! هه ره جاریکیش که له به رده م په نجه ره ی

ده سته راستدا راده وهستی و له شووشه ی سییه می

ده سته چه په وه، نه گه ره له خواره وه بیژمیری، ته ماشای دهره وه

ده که ییت، تاجه کانی کوک و دووکه لکیشه کانی زیندانی

هه ریم ده بیینی.

ئیستا که ده بیینی چونه. مه سه له نه وه نییه که من زور زبره کم،

به لکه نه وه یه که تو زور که ریت!

نوون: نه مه سوو کایه تبیه تو به منی ده که ییت!

میم: نه خیر!

نوون: با، تو سووکایه تیم پت دهکە، ده بی بیکە!

میم: نا! فەرموو ئەو من دەستت دەدەم!

نوون: (دەستی میستەر میم ماچ دەکات)

میم: (دەستی خۆی دەکشیتەوه): ئەم رەوتارە سەگناساییبانه چین؟

نوون: مېوورە؛ ئیوه یه کهم کەس بوون، که دەستتان داومەتی،

دوای ئەوێ که زانیوتانە.....

میم: ئەو تا ئیتر ناشتەوئ پیم بلتی تو!..... ئەمە زۆرم دەترسینئ،

که تو دوای سزاکیشانیس واهست ناکەیت، له پله و پایەدا،

ئابرووت بۆ گەراوئەتەوه و وهک هەر یه کیتی دیکه پاک

بووئتەتەوه! ئەری بۆم ناگێریتەوه چۆن بوو! دتەوئ باسی

بکەیت؟

نوون (خۆی با دەدات)

به لئ، به لام باوهر به قسه کانم نه کهیت؛ من باسه کهت بۆ

ده گێرمه وه و توش ده بینئ، که من تاوانکاریکی ئاسایی نیم،

باوهر به وه ده بینئ، که هندی چهوتی هەن، با بلتین،

خۆنه ویستانه..... (خۆی با دەدات)..... وهک بلتی هەر له

خۆوه..... خۆویستانه دین..... به بی ویستنیکی ئازادانه و بی

ئەوێ مروفت لئی بهرپرسیار بی..... ئەری دەرگا که بریک

نه که مه وه؟ وا بزائم خوئی کردوه!

میم: فەرموو!

نوون: (دەرگا که دهکاتهوه؛ لای میزه کهوه داده نیشیت و به

دلگه رمییه کی بیتام و خۆبادانیکی تیاترانه و دهنگۆرینیتی

ساخته کارانه وه ئەم قسانه ده گێریتەوه).

به لئ! چاوت لئی! من خوتندکار بووم له لووند و جاریکیان

ده مویست له بانک پارهیەک قهرز بکه م. من خۆم قهرزتیکی

هینده گه وه و گرانیشم له سهر نه بوو، باوکیشم له مائی دنیا

شتیتیکی که می هه بوو..... به راستی زۆری نه بوو! به هه رحال من

قهرزنامه کهم بۆ که فیله کهی دیکه نارد، تا ئیمزای بکات،

که چی به پیتچه وانەئ ئەو وه که من چاوهریم ده کرد، به

ئیمزانه کراوی هاته وه بۆم؛ ئیمزای نه کردبوو..... تاوئ هه روا

دانیشتم. ئەمە که و کاسی کردبووم، چونکه ئەمە کاریکی

سه رسوور هینەری ناشیرین بوو، زۆر ناشیرین بوو!.....

پارچه کاغه زه که له بهرده ما له سهر میزه که کهوتبوو، نامه کهش

به ته نیشتییه وه. له پیتشدا چاوم، هه روا بی دلنه وایی، ئەبله ق

بوو بوو. ته ماشای ئەو چند دیره چاره نووسسازهم ده کرد، که

فه رمانی منیان تیدا بوو..... بیگومان فه رمانی مردن نه بوو،

چونکه زۆر به ئاسانی ده متوانی که فیلی دیکه پهیدا بکه م،

چه ندەم بووستایه هه بوون..... به لام، وهک وتم، ئەوێ پرووی دا

شتیتیکی زۆر ناشیرین بوو. له و ده مه دا که ئاوه ها بیگونا هانه

دانیشتبووم، هیدی هیدی سه رنجم له سه ر ئیمزای بن نامه که نیشته وه، که نه گهر له جیگه ی راست و شیای خویدا بووایه، له وه بوو پاشه رۆژی منی دروست بکر دایه. ئیمزایه کی یه کجار ریکویپیک بوو، ده توت خوشنوو سیک کیشاویه تی..... بو خۆت ده زانیت، پیاو نه گهر دابنیشیت و بیر بکاته وه، ده توانیت له سه ر پارچه کاغه زیک خه تخه تۆله و شه ره پیشیله ی دنیا بکیشیت و هه مووی به قسه ی پووج و بیمه عنا پر بکاته وه. منیش پینوو سه که م به ده سه وه بوو..... (پینوو سه که ده گریته ده سه وه)..... نه ئاوها، ئیدی هه ر چنیک بیت بو خۆی ده روا..... نامه وی لافی نه وه لی بده م که که راماتیکی..... یا کاریکی رۆحانی له کایه دا بوو بیت..... چونکه من با وه ریم به و شتانه نییه!..... به لکوو پرۆسیسیکی میکانیکی بی بیر کردنه وه بوو..... دانیشتبووم و له په سادا، جار له دوای جار، لاسایی ئیمزا جوانه که م ده کرده وه..... بیگومان مه به ستم نه وه نه بوو ده سته که و تیکم هه بیت. که نامه که م هه موو به و شه ره پیشیله یه ره ش کرده وه، توانستیکی ته واوم وه ده ست هینابوو، که ئیمزاکه وه ک خۆی بکه م..... (پینوو سه که توور ده دات)..... ئیدی هه موو نه و شتانه م له بیر چوونه وه. شه وی چاک بوئی نووستم..... کاتی که وه ئاگا هاتم، وام هه ست ده کرد خه ونیکم بینیه، به لام نه مده توانی خه ونه که به یمنه وه بیری

خۆم؛ جاروبار وا پین ده چوو وه کوو ده رگایه ک درزیکه تی که وتبیت و منیش میزی نووسینه که و قه رزنامه که م وه ک خه یالی بیته پیش چاو..... که راست بوومه وه به ره و میزه که بوئی کشام هه ر به ته واوی وه کوو بلایی له پاش راوئیتیکی تیروته سه ل بریاری بیگه رانه وه و بی نه ملا و نه ولای نه وه م دابیت له بن پارچه کاغه زی کاریگه ر و چاره نوو سسازدا ئیمزاکه ی بو بکه م. هه رچی بیر هه یه له باره ی نه نجام، له باره ی ترکه وه نه ما بوو..... نه وه ی دوو دلاییه له ئارادا نه بوو..... هه ر ده تگوت نه رکیکی گه وره و گرانه به جی هیناوه..... ئیتر نووسیم!..... (را ده په ریت)..... ده ی نه مه چی بوو؟ بی ریکی راگوزار بوو؟ یا جادویه ک بوو لیم کرابوو؟ به لام کئی جادووم لی ده کات؟ من خۆم به ته نیا له و ژوو ره دا ده نووستم! تو بلایی ده روونی ناشارستانیم بوو بیت، نه و ده روونه کیتییه کی په یمان و مه یمان هه ر نازانیت، له و ده مه دا که هۆشیاری و ئاگاییم نووستوو، به خۆی و ویستی تاوانکارانه یه وه، بی نه وه ی عه قلی پین بشکییت که بیر له نه نجامی کاروبار بکاته وه، خۆی ده رخشیت؟ ده بلایی ده ی، تو نه و شته چۆن ده بینیت؟

میم (نه م قسانه به زه حمه ت هه لده هینجیت)

قسه ی راستت ده ویت، به م چیرۆکه ی تو به ته واوی دلیم ئاو ناخواته وه. قسه کانت کون و که له به ری زۆریان تیدا بوون، به لام

له وده شه هبى نه وه بېت كه تو ئيستاكه هه موو شتېكت به وردى
 له بېر نه ماوه..... من بو خوّم له مهر بېرى تا وانكارانه يه كدوو
 شتېكم خوښندو ته وه..... نه گهر بېته وه بېرم..... هم م م م.....
 به لام گرنگ نېيه..... تو هه له كهت راست كړدو ته وه..... پرووى
 نه وهت هه يه پې له تا وانه كهت بنېيت. به سه با ئېتر باسى نه مه
 نه كه ين!

نوب: به لى، به لى، به لى، ده بې زېده تر باسى لېوه بكه ين؛ هېنده ي
 باس ده كه ين هه تا له بېتا وانبى خوّم به ته واوى ناگادار ده بم.

مېم: بو هېشتا ناگادار نېيت؟

نوب: نه خېر، ناگادار نېم.

مېم: به لى، چاوت لىيه، تا نه مه يه نيگه رانم ده كات! تا نه مه يه
 نيگه رانم ده كات!..... تو باوهر ناكه يت، كه هه موو مرؤڅيكت
 فه رمانى به دبه ختېي به سه ردا دراوه. نه ي ههر هه موومان به
 مندالى دزيمان نه كړدوو و درؤمان نه كړدوو؟ به لى، بېگومان.
 نه و جا خه لكى وا هه ن، به هه موو ژيانيان ههر به مندالى
 ده ميئننه وه و ناتوانن تاره زووى نارپه واى خوږيان دا بن بكن و
 به رپوه ي ببه ن. ههر ته نيا هه ليك هه لكه وېت، ئېتر
 تا وانكاره كه ناماده يه!..... به لام من تېناگه م، چونه كه تو خوّت
 به بېتاوان نازانيت! نه گهر وا دا بنرېت منال كړدارى به ده ست
 خوى نېيه و لېتې به رپرسيار نېيه، ده بوو تا وانكارېش ههر وا

حېسابى بو بكرېت.

سه يره..... به لى، فهرق ناكات، له وانه يه پاشان لېي په شيمان
 بېمه وه.....

(وچانېك)

من زه لامېكم كوشتو وه، به لى، من، ويژدانېشم هه رگيز نازارى
 نه داوم!

نوب: (قسه كه يه كجار زور سه رنجى راده كېشېت)

تو؟.....

مېم: به لى، به لى من!..... رهنگه نه ته وېت ته ووقه له گه ل

پياو كوژيكتا بكه يت؟!

نوب: (به دلخوشېيه وه):

تا اه، نه و قسانه چين!

مېم: تا، تاخر سزا نه دراوم!

نوب: (به شپوه يه كى دؤستانه و به وره ي به رزه وه)

نه و چاكترا!..... ده ي چون خوّت پرگار كړد؟

مېم: نه مو دده عى هه بوو، نه گومانېك له تارا دا هه بوو، نه

شايه تېش. به راستى شته كه تا وها بوو..... دؤستېكم بو

جه ژنى كرىسمه س بانگى كړد بووم بچين له و ده شتى ئوپسالا يه

پراو بكه ين. كا براهه كى پېرى هه ژارى تاره قخورى بو نار دبووم،

له سه ر ته ختى گالېسكه كه خه و ده بېر ده وه، له باتېي نه وه ي له

دهروازهوه بچیتته ژوورهوه، به گالیسکه کهوه دهیکیشا به ستوونی ئه مبهه و ئهوبههری دهروازه دا، له ریتگادا دهچه قییه ناو چال و چۆل. من نامهوی ئۆبالی ژبانی کهس بگرمه ئهستۆ، بهلام له گهرمه هی هه لچوون و که محه وسه له ییدا شه پازله یه کم پیا کیشا، تا وه ئاگای بینم، کهچی بهوه شکایه وه، کابرا ئیتر جاریکی تر وه ئاگا نه هات، به لکه دهمودهست مردبوو!

نوون (به فیلبازییه وه):

دهی، دهی، خویشت نه دایه دهسته وه؟

میم: نا، له بهر ئه م هۆبانه ی ئیستا باسیان ده که م. کابرا که سوکاری هیچ نه بوو، که ژبانی بو ئه وان پیتوست بیت، به هاری ژبانی به سه ره چوو بوو، ده کرا جیگاکه ی هه ره دهمودهست به یه کیک پر بکریته وه که زیاتر پیتوستی پی بیت؛ له لایه کی دیکه شه وه من بو به ختیاربی دایکوبا و کم پیتوست بووم، ههروه ها بو خویشم و بگره بو عیلم و زانستیش پیتوست بووم. به هوی ئه نجامی شته که وه من ئیتر ئاره زوی شه پازله دابه شینه وه م نه مابوو، هه ره بو ئه وهی که داد و عه داله تی پرووتیشم به جی هینابیت، چه زم نه ده کرد ژبانی دایکوبا م و هیی خویشم تیک بدهم.

نوون: ئاوها، ئا به م شیویه تو نرخی مرۆف هه لده سه نگینیت؟

میم: له هه لومه رجی ئاوها دا، به لئی!

نوون: به لام ئه ی ههستی گونا هباری، ئه ی ویزدان؟

میم: من هیچ ههستم به گونا هباری نه ده کرد، چونکه من تاوانیکم نه کرد بوو. به مندالی هه م شه پازله م لی درابوو، هه م خویشم شه پازله م له خه لکی دابوو، به لام ته نیا چونکه ناشاره زا بووم، نه مده زانی شتی ئاوها چۆن کار ده کاته سه ره خه لکی به ته مه ن، ئه مهش بوو به هوی ئه وهی که ئه نجامه که به مردن بشکیتته وه.

نوون: به لئی، به لام بو کوشتنی له دهست ده رچوون، سزاکه ی تا دوو ساله ریک ئه وهنده ی سزای ئیمزایه کی ساخته.

میم: ئه و جا باوه ر بفرموو، من بیرم له وهش کردۆته وه! زۆر شه و خه ونم ده بینی که له زیندانام! ئاااا! ئه ری به راست وه ک ده لئین، هینده زه حمه ته پیاو له زیندانا بیت؟

نوون: به لئی، زه حمه ته جاری له پيشا ره نگوروت ناشیرین ده شیوتین و سه رت پاک ده تاشن، به جوړی که ئه گه ره پيشتریش له تاوانکار نه چووبیت، ئیتر ئیستا له تاوانکار بچیت. که ته ماشای ئاوینه یه کیش ده که ییت، باوه ره ده هینیت که چه ته و جه رده ییت!

میم: وا دیاره ئه وه ده مامکه، دایده رپین! کاریکی هیندهش خراپ نییه!

نوون: راده بویریت! ئه و جا خوړاکه کهت که م ده که نه وه، بو ئه وهی هه موو رۆژیک و هه موو سه عاتییک ههست به جیا وازییه کی

ناشکرا له نیوان ژیان و مردندا بکهیت! هه موو ئاکاریکی ژیان له کار دهخریت، ههست به خۆت دهکهیت چۆن دهچینه ئاو و کرژ دهبیتهوه. ئەو گیانهت که دهبی لیره تیمار بکریت، بهوه چاک دهکریتتهوه که برسیت بکهن و ههزار سال بۆتی دهگه پیننهوه دواوه؛ ته نیا نووسراوگه لی ده توانیت بخوینیتتهوه، که بۆ درندهکانی سهردهمی کۆچی گهلانی جهرمه نی نووسراون، ته نیا دهنگویاسی شتانییک ده بیستیت، که هه رگیز به ئاسمانیشدا تینا پهرن؛ به لام ئەوهی له م سه رزه و بییه روو ده دات، ئەوه ده بیته نهی نیک. له ده و روبه رت هه لده که نریت، له چینی خۆت ده هی نریتته خواره وه، ده که ویتته ژیر ئەوانه وه که له ژیر تووهن. دیه نی وا ده بینیت وا بزانییت له سه رده می برۆنزا ده ژبییت، وا ههست ده کهیت وه ک بلتی چوویتته ته پیستی ئازهلوه، له ناو ئەشکه وتدا ده ژبییت و له ئاخوړدا خواردن ده خۆت. ئاخ!

مییم: به لئ، به لام ئەمه عه قلیکی تیدایه، چونکه ئەوهی وا هه لسوکه وت بکات، وه ک ئەوهی له سه رده می برۆنزا ده ژی، دیاره ده بی له به رگی میژوو بیی خویشیدا بژی.

نوون (زۆر به توور ده بییه):

تۆقه شمه ری ده کهیت! تۆکه ده لئی مرۆقی سه رده می به ردیت و پهیدا بوویتته ته وه! که چی له سه رده می زێردا ده ژبییت.

مییم (به توندوتیژی و به وردبوونه وه وه)

ئەو وشه یه ی دوا یی مه به ستت چی بوو؛ سه رده می زێر؟

نوون (به فیله وه):

هیچ!

مییم: درۆ ده کهیت، چونکه تۆ ئەوه نده ترسنۆکییت ناویریت ئەوهی له دلئدایه بیهینیتته سه ر زمان!

نوون: من ترسنۆکم؟ تۆ وا ده زانییت من ترسنۆکم؟ من ترسنۆک نه بووم، که ویراومه و له م ناوه پهیدا بووم، که مه گه ر هه ر خۆم بزانه چه ندم ئازار تیدا چیشته وه..... به لام ده زانییت پیاو که له ژووره وه یه، پتر به چی ئازاری ده گاتی؟..... پیاو ئەو داخه ی له دلدایه که خه لکه که ی دیکه ش له ژووره وه نین!

مییم: خه لکی دیکه کامانه ن؟

نوون: ئەوانه ی سزا نه دراون!

مییم: ئەمه یه ده لئین بووکی به تۆمه و خه سوو گویت لی بیت. مه به ستت منه؟

نوون: ئا!

مییم: من هیچ تاوانیکم نه کردوه!

نوون: ئاوهااا، نه تکر دووه؟

مییم: نا، رووداو تاوان نییه!

نوون: جوانه، که واته ئەگه ر یه کی بکوژیت، ئەمه رووداوه؟

مییم: من که سم نه کوشتووہ!

نوں: ناوہاااا، کہواته ئووہ کوشتن نییہ، ئه گەر له زهلامی بدہیت و گیانی دەرچیت؟

مییم: نا، هه موو کاتی وا نییہ! کوشتن هه یه، کوشتنی له دست دەرچوون هه یه، دهستوه شانندی که ئه نجامه که ی مردن بیت، که هه ندی وردهبه شی، به مه به ست و بی مه به سته. به هه رحال..... من ئیستاکه به راستی لیت ده ترسیم..... چونکه تو سهر به خه ترترین به شه کانی مرؤقیت..... بی میمشکه کان!

نوں: ئاهااا، تو پیت وایه من که یرم! گویت لی بی! ده ته وی به لگه یه کت بده می که من زور ژیرم؟

مییم: ده ی با گویمان لی بیت!

نوں: پتی لی دهنی که من ژیرانه، واته به مه نتیق و به لوگیک، گوتوبیژ ده که م، که ناوا ده لیم؟

تو تووشی رووداو یک بویت، که له وانه بوو بیته هوی ئووہی دوو سال به ند بکریت. ههر به ته و او بییش له و سزا ئاو رووبه ره پرگارت بووه. ئیستا ئا لیره دا پیاوی دانیشتووہ..... که بوو به قوربانیی رووداو یک..... بیریکی راگوزاری نااگایانه..... و دوو سالی ره به ق سزای زبندانی چیشته. ئه م پیاوه مه گهر ته نیا به هوی به لگه ی گه وره گه وره ی زانستانه وه بتوانیت ئه و په له یه بسرپته وه، که به بی ویستی خوی پیوه ی لکاوه.....

به لام بو ئووہی ئه م به لگانه ی دست بکه ویت ده بیت پاره ی هه بیت..... پاره یه کی زور..... ده بی ههر زووبیش، ده موده ست ئه و پاره یه ی چنگ بکه ویت!

پیت وا نییہ کابرای دیکه..... ئه وی سزانه دراو، دوو تای ته رازووی پیوه ندیی مرؤقایه تیی ده هینایه به رانه ر به ک، ئه گهر به وه حوکم بدرایه که خوتنبایییه کی باش بدات؟ تو وای نابینیت؟

مییم (له سه رخۆ):

به لئی ئی ئی!

نوں: ئی، کهواته ئیمه له یه کدی ده گه یین!..... هم م م م!

(وچانیک)

به لای تووه چند ئه قلگیره؟

مییم: ئه قلگیر! قانون ده لی که خوتنبایی ده بی به لای که مه وه په نجا کرۆن بیت. به لام که کابرای مردوو خزم و که سوکاری هیچ نییہ، ههر با سوخواسیک له م باره یه وه بکریت ببایه خه.

نوں: ئاهاا، تو ناته وی تیبگه یته! کهواته من ئاشکراتر قسه ده که م: تو ده بی خوتنبایییه که بده ی به من.

مییم: من قسه ی وام ههر گیز نه بیستووہ، پیاو کوژ خوتنبایی بدا به ساخته کار..... بیجگه له وه ش له م مه سه له یه دا که س مودده ی نییہ!

نوون: کهس؟..... چۆن..... ئەى من چىم!

مىم: تازە خەرىكە شتەكە پروون بىيىتەوه!..... داواى چەند دەكەيت تا تۆش بىيىتە هاوتاوانى ئەم كوشتنە؟

نوون: شەشەزار كرۆن!

مىم: زۆر زۆره!..... جا لە كوئى بىنم؟

نوون (پەنجە بۆ سنووقەكە رادەكيشىت)

مىم: نامەوئ! نامەوئ بىمە دز.

نوون: خۆتەمان لى مەگۆره. دەتەوئ بىبەيتە مەيشكەمەوه كه گوايه ورگى سنووقەكەت هەلنەدرىوه؟

مىم (وهكوو له گەل خۆيدا قەسە بكات):

چاوت لى بىت! لهوانە بوو من بە تەواوى بكەوتمايه تە ناو

هەلەوه! بەلام كارى خەلكى نەرم ئاوايه! پىساو خەلكى

تەبىعەتەرمى خۆش دەوئ و هەر سووك و هاسان وا دەزانئيت

خەلكيش ئەمى خۆش دەوئيت: هەر لەبەر ئەوهشە هەميشە

ورىاى ئەو كەسانە بوومە كه خۆشم ويستوون!..... ئاهاااااھ،

كەواتە تۆ لەو پرواىه دايت من پيشتر لەو سنووقەم دەرھيئاوه!

نوون: بەلئ، بىگومان!

مىم: ئىستاش شەشەزار كرۆن وەرنگرئيت، خەبەرم لى دەدەيت و دەمدەيتە دەستەوه؟

نوون: برىارى يەكجارەكى! رزگار بوونت بۆ نىبىه، ئەوئەندەش ناھيئى

هەولئى رزگار بوون بدەيت!

مىم: تۆ پىت و ايه من دەمەوئيت دزىك كورى باوكم بىت، دزىك باوكى مندالەكانم بىت و دزىك هاوكار و هاودەمى دۆستەكانم

بىت! خوا نەكات، هەرگىز شتى وا پروو بدات!..... ئىستاكە

دەچم بۆ لای كەلانتەر و خۆم دەدەمە دەستەوه!

نوون (رادەپەرئيت و شەكەكانى خپ دەكاتەوه):

يەك تۆز چاوهرئى بكە!

مىم: چاوهرئى چى بكەم؟

نوون (قەسەى پچرپچر دەكات)

وتم هەر..... ئەگەر من ئىدى پىويست نىم..... پىويست ناكات

من لىترە بىم و..... رەنگە بتوانم برۆم!

مىم: نەخىر نارۆى!..... دەى لە جىتگاكەى خۆتدا، لای مئزەكەوه

دانىشەوه، لە كوئى دانىشتبويست هەر لەوئى، دەبئى جارئ

پيشەكى هەندئى قسان بكەين.

نوون (دادەنىشىت، رۆبئىكى رەش لەبەردەكات):

چى، ئىستاكە چى پروو دەدات!

مىم (تەماشايەكى ئاوينەكەى پشت مىستەر نوون دەكات):

ئىستا بۆم روون بووهوه! ئاااااھ!.....

نوون (بە نىگەرانيبەوه):

تەماشای چى دەكەيت، هيچى سەير و سەمەرە هەيه؟

مییم: له ئاوینه که دا ده بیینم، که تۆ دزیت..... دزیکى ساکار و ئاسایی!..... تۆزى له مه و پيش که له توتى کراسه سپییه که دا دانیشتبوو، ته نیا سه رنجی ئه و هم دا که شتییک له ره فه ی کتیبه کا ئا ناریکه، به لام نه مده زانی چیه، چونکه ده بوو قسه ت له گه ل بکه م و چاودیریت بکه م. ئیستا که لیم بووی به دوژمن، چاوم تیزتر بوو، له وه تی رۆبه ره شه که شت له بهر کردوو، که ره نگه که ی له گه ل رهنگی سووری کتیبه که دا ناگونجیت، که پیشتر به هۆی قایش و قورووشه سووره که وه نه ده بینرا، ده بینم که له باره ی چیرۆکی ساخته کارییه که ی خۆته وه شتت خۆپندوو ته وه له و تیزه ی (بیرنه ایم) دا له مه ر بیری راگوزار و کتیبه که ت سه ره و خوار خستۆته وه جیگه که ی خۆی. واته تۆ ئه و چیرۆکه شت دزیوه!

له بهر ئه وه وای داده نیتیم که من مافی ئه و هم هه یه بگه مه ئه و ئه نجامه ی که تۆ تاوانه که تت له بهر پیتوبستی یا له بهر چیژوه رگرتن کردوو!

نوون: له بهر پیتوبستی! ئه گه ر تیبگه یشتیایه.....

مییم: ئه گه ر تیبگه یشتیایه له چ ته نگانه یه که دا ژباوم و..... ده ژیم! به لام ئه مه جیگه ی ئه و باسه نییه..... له وه ش بترازی، ئه وه ئاشکرایه..... که تۆ له ژووره وه بوویته، به لام ئه وه له ئه مه ریکا بوو، چونکه ئه وه ی تۆ گه یرا ته وه باسی ژبانی به ندیخانه ی

ئه مه ریکا بوو؛ ههروه ها شتیکی دیکه ش تا راده یه ک ئاشکرایه؛ تۆ له بهر سزا که ی ئیره ت به ند نه کراویت.

نوون: چۆن ده توانیت وا بلتیت؟

مییم: راوهسته هه تا ئاغای که لانتهر دیت، ئه وده م تپده گه ی!

نوون (هه لده ستیته سه ر پێ)

مییم: چاوت لیتییه! که یه کجار ناوی که لانتهرم هینا له گه ل باسی هه و ره ته ره شقه که دا، ئه و جاره ش ویستت بو ی ده رچیت! ئه گه ر زه لامیک له به ندیخانه یه که دا به ند کرابیت، قه ت نایه وی هه موو رۆژی بچیتته لای هه و رازی پشت ئاشه که و ته ماشای به ندیخانه که بکات، یا له پشت شووشه ی په نجه ره وه راوه ستیت.....

با کورت و کرمانجی بیلیم: تۆ هه م سزا دراویت و هه م سزاش نه دراویت! هه ر له بهر ئه وه ش بوو ئه وه نده زه حمه ت بوو پیاو له تۆ بگات!

(وچانییک)

نوون (به ته وای وپ بووه):

ئیتستا ده توانم برۆم؟

مییم: ئیتستا ده توانیت برۆیت!

نوون (شمه که کانی خپ ده کاته وه):

رکت لیمه؟

مییم: نا!..... هیشتاش وا دهزانیته بهزه مییم پیتا دیته وه!

نوون: (به رکه وه):

بهزه یی؟ بوچی تو خوت له من به چاکتر دهزانی؟

مییم: بیگومان وا دهزانی، چونکه من له تو چاکترم! من له تو عاقلترم و بو مافی گشتییی خاوه نایه تییش له تو به سوودترم.

نوون: ئه دی، تو بهش به حالی خوت ژیریت، به لام ئه وهندهی من ژیر

نییت! من خوم له ناو شه تره نجدام، به لام تو له یارییه که هی دیکه دا له وهیه کش و مات بیت..... به هه حال.

مییم: (میستهر نوون راده گریته):

هه مدیس تیکی بدهینه وه؟..... ئیستا ده ته ویت نایاوی چی بکه یته؟

نوون: ئه وه نهینی خومه.

مییم: ده کری ته ماشایه کت بکه م؟..... تو بیر له وه ده که یته وه

نامه یه کی بیتا و بوژنه که م بنووسیت و باسی نهینی منی تیدا بکه یته.

نوون: به لئ وایه، ناشتوانیت نه هیلیت! به ندرکنه، ناویری به ندم

بکه یته، که واته ده بی بهیلی برۆم، ئی خو هه ر که رۆشتیشم ده توانم هه رچییه کم بویت بیکه م!

مییم: ناخ، شهیتانی مه لعوون! جه رگت نهنگا وتم..... ده ته وی به زور

بکه یته پیاوکوژ؟

نوون: تو ناتوانی بیته پیاوکوژ..... قورت به سه ر!

مییم: چاوت لییه، خه لک وه کوو یه ک نین! تو له چاوی خوته وه

شته که ده بینیت، که من ناتوانم وه کوو تو خراپه بکه م! له بهر ئه وه یه تو بالاده ستیت. به لام بیهینه پیش چاوی خوتدا، نه گه ر ناچارت بکردمایه چیم به کابرای گالیسکه ران کرد، به تو شم بکر دایه!

(دهستی بهرز ده کاته وه وه ک بلئی بیه وی شه پازله بوه شینیت.)

نوون: (زهق زهق ده روانیته ناوچاوانی میستهر مییم):

تو ناتوانیت! ئه وه ی نه توانیت به شی رزگار بوونی خوی له سنووقه که ده رهینیت، ناتوانی ده ستیش بوه شینیت!

مییم: که واته تو له باوه رده نا نییت، که له سندووقه که م ده رهینا وه؟

نوون: تو زور ترسنوک بویت! هه ر وه ک زوریش ترسنوک بویت و نه تتوانی به ژنه که ت بلئی، که شووی به پیاوکوژتیک کردو وه.

مییم: تو جو ره مرۆقیکی دیکه یته، له بابه تی من نییت.....

به هیتریت یا بیهیتریت..... ئه وه یان نازانم..... تا وانکار تریت یا نه..... کارم به وه شیان نییه! به لام ئه وه ی که تو بیمیشکتریت، ئه وه یان قسه ی له سه ر نییه، چونکه تو که ر بووی که ئیمزای یه کیکی دیکه ت کرد له باتییی ئه وه ی بچیت ده روزه و سوال بکه یته، وه ک من که ناچار بووم بیکه م! تو که ر

بوويت چوويت له کتیبه کهی منت دزی..... نه تده توانی
تیبگهیت، که من کتیبه کانی خوّمم خویندوونه ته وه؟..... تو
که ر بووی، که وات ده زانی له من فیلبازتريت و ده توانیت
کلاو بکه یته سهرم و بکه یته دز؛ تو که ر بووی وات ده زانی
هاوتایی و یه کسانی به وه په یدا ده بیت که ئەم دنیا یه له باتیی
یه ک دز، دوو دزی لی زیاد بییت، که ریتی هره گه وره یشت
ئه وه بوو، که پییت وا بوو، من چووم و به ختیاریی ژیانی خوّمم
هر وا روناوه، بی ئە وهی به ردی بناخه کهیم سفت و قایم
دانا بییت! برۆ هر نامه ی بیناو بوژنه کهم بنووسه و بلتی
شوه که ت پیاو کوژه..... ئەو هیشتا ده زگیرانم بوو ئە وهی
ده زانی!

ئیستا ئیدی ملت ده شکینی؟

نوون: ده توانم پرۆم؟

هیم: ئیستا ده بی برۆی! دهی زوو!..... شمه که کانت پاشان دین! بو
ده ره وه!

کتبە جاپلداوه کانی دهزگا

- ۱۹- فریدریک نیتشه
- ۲۰- چەند بابەتییکی ریزمان و زمان
- ۲۱- ژیانەوهو شوینی له رۆژنامه نووسی کوردیدا
- ۲۲- ئینسکلۆپیدیای ئابووری
- ۲۳- دیموکراسی چییه؟
- ۲۴- ئەو پلنگانەی له تەک مندا غاریانداوه
- ۲۵- کوردستان و کیشەی سنووری عوسمانی - فارسی
- ۲۶- لور و لورستان
- ۲۷- منالییم ئاسکیک بوو بەسەر پەلکە زێرینەکاندا بازبازینی دەکرد
- ۲۸- شۆرشێ دەرسیم
- ۲۹- ماکیا قیلی
- ۳۰- الشدادیون فی بیلا د اران

- ۱- جوگرافیای کوردستان
- ۲- نهژادی کورد
- ۳- بانه سیاسییهکان له ئیران
- ۴- کرۆنۆلۆژیای مهسهلهی مووسل
- ۵- اربیل ۸۸ ههولێر ۹۹
- ۶- جمعیه خویبون
- ۷- اماره بابان
- ۸- اماره بوتان
- ۹- اماره بادینان
- ۱۰- جیهانگیری
- ۱۱- حقوق الانسان والمجتمع المدني بين النظرية والتطبيق
- ۱۲- الفدرالية وامكانية تطبيقها في العراق
- ۱۳- تهقریرستان
- ۱۴- شۆرشێ شیخ عوبهیدوللای نههری له بهنگه نامه ی قاجاریدا
- ۱۵- کوردستان - فی القرن الثامن الهجري
- ۱۶- فهرمهنگی لیک حالی بوون
- ۱۷- فهرمانه وایانی قوچ زێرین - له سووتان سلیمانی قانونییهوه تا ئەتاتورک
- ۱۸- ئەودیوی مهزگ